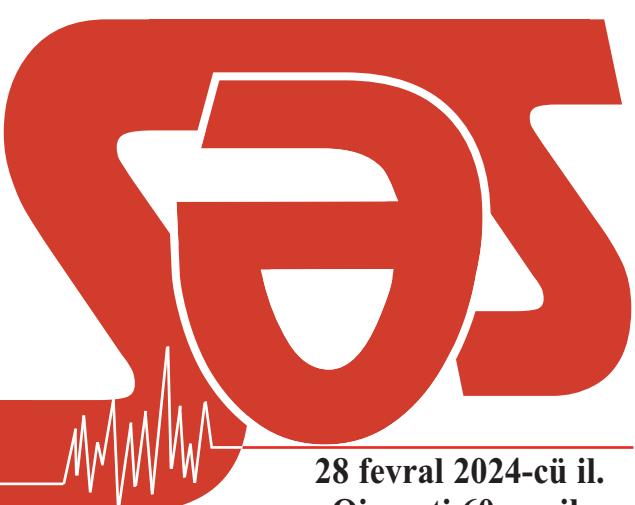

"SƏS" qəzeti mənim
ürün ən əxiz qəzətdir

№ 038 (6963)

28 fevral 2024-cü il.
Qiyməti 60 qəpik

4

Xocalıdan dünyaya ədalət dərsi

3

Fransada maskası cirilan SİYASI RİYAKAR

Məktəbəqədər təhsil
harada olmalıdır?

8

Ana südü, süni qida,
yoxsa BİZNES?

9

Hansi ölkələrdə
Azərbaycan manatına
maraq var?

10

Dağıdıcı müxalifət
hüzn gündündə də
təxribatlarından əl
çəkmir

14

Diqqət:
Yeni virus
yayılib?

16

Azərbaycan-Səudiyyə Ərəbistanı: perspektivli inkişaf mərhələsi

İslam dünyasının ayrılmaz tərkib hissəsi olan Azərbaycanı Səudiyyə Ərəbistanı ilə bir sıra amiller bağlayır. Səudiyyə Ərəbistanı ilə Azərbaycan arasında münasibətlər tarixi xarakter daşıyır və hazırda müxtəlif sahələrdə fəal şəkildə inkişaf edir. Bu əlaqələr iki ölkənin yüksək səviyyeli rəsmiləri arasında səfərləri ilə əlamətdar olub. Səudiyyə Ərəbistanı Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini 30 dekabr 1991-ci ildə tanıdı. 24 fevral 1992-ci ildə isə iki ölkə arasında diplomatik əlaqələr yaranıb. 1992-ci ildə Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Səudiyyə Ərəbistanında rəsmi səfərdə olub. 1994-cü ilin aprel ayında Azərbaycanın Səudiyyə Ərəbistanında Səfirliyi fəaliyyətə başlayıb. 1999-cu ilin iyun ayında Səudiyyə Ərəbistanının Azərbaycanda Səfirliyi açılıb. Azərbaycan-SƏK münasibətlərinin genişlənməsində ümummilli lider Heydər Əliyevin müstəsnə xidmətləri olub.

13 iyul 1994-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Səudiyyə Ərəbistanına rəsmi səfəri olub. Səfər zamanı Azərbaycan Respublikası ilə Səudiyyə Ərəbistanı Krallığı arasında iqtisadiyyat, ticarət, investisiya, texnika, mədəniyyət, genclər və idman sahələrində əməkdaşlığı dair Baş Saziş imzalanıb. Səfərin yekunlarına dair Birgə Bəyanat qəbul edilib. Səfər zamanı Prezident Heydər Əliyev müqəddəs Kəbəni ziyarət edib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin SƏK-ə həyata keçirilən səfəri iki ölkə arasında münasibətlərin inkişaf etdirilməsində xüsusi rola malikdir. Bu səfər Azərbaycan - SƏK münasibətlərində yeni mərhələ olub.

TURİZM SAHƏSİNDE ƏLAQƏLƏRİN

Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament Assambleyasının (QDİT PA) Beynəlxalq Katibliyi adından Avropa Şurasının Parlament Assambleyasının (AŞPA) prezidenti Teodoros Rusopulosa məktub ünvanlanıb.

Milli Məclisin Metbuat və ictimaiyyətə əlaqələr şöbəsindən bildirilib ki, məktub QDİT PA-nın vitse-prezidenti və qurumdağı Türkiyə nümayəndə heyətinin rəhbəri Fatih Dönmez, vitse-prezident və Albaniya nümayəndə heyətinin rəhbəri Petro Koçi, vitse-prezident və Gürcüstan nümayəndə heyətinin rəhbəri Ramaz Nikolaşvili, həmçinin Ukrayna nümayəndə he-

GENİŞLƏNMƏSİ

Fevralın 27-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının Həcc və Ümre naziri Taufiq bin Fauzən Əl Rabia qəbul etməsi əlaqələrin davamlılığına söylenir. Taufiq bin Fauzən Əl Rabia İlham Əliyevi prezent seckilərində qəlebəsi və Azərbaycan torpaqlarının işğaldan azad olunması münasibətə təbrik edib. Qonaq əvvəl çalışdığı vəzifələrde də ölkəmizə səfər etdiyini xatırladaraq son dövrlərde Azərbaycan Respublikası ilə Səudiyyə Ərəbistanı Krallığı arasında bütün sahələrdə olduğu kimi, turizm sahəsində də əməkdaşlığın genişlənməsini və qarşılıqlı turist səfərlərinin artmasını məmənnuluqla qeyd edib, uçuş reyslərində olan dinamikanı müsbət qiymətləndirib.

Azərbaycan tərəfindən Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının vətəndaşlarına münasibətə vizaların verilməsi prosesinin asanlaşdırılması turizm sahəsində əməkdaşlığa ciddi təkan verib. Azərbaycan vətəndaşlarına viza ların verilməsi prosesinin sadəleştirilməsi istiqamətində addımlar atılıb. Qonaq "Expo-2030"un və 2034-cü ildə futbol üzrə dünya çempionatının Səudiyyə Ərəbistanında keçirilməsi ilə bağlı Azərbaycanın verdiyi dəstəyə görə bir daha təşəkkürünü bildirib. Prezident İlham Əliyev ölkələrimiz arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərindən memnuniyətini ifadə edib.

İKİ ÖLKƏ ARASINDA İQTİSADI ƏMƏKDAŞLIQ ÜRƏKAÇANDIR

Dövlətimizin başçısı Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının İslam həmrəyliyi prinsipindən

çıxış edərək, Azərbaycan torpaqlarının işğal dövründə Ermənistən ilə diplomatik əlaqələr qurmamasını xatırladaraq, İslam dünyasında Türkiyə, Səudiyyə Ərəbistanı və Pakistanın bu cür ədalətli mövqədən çıxış etməsinin Azərbaycan xalqı və dövləti tərəfindən yüksək qiymətləndirildiyini vurgulayıb.

Səudiyyə Ərəbistanının Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində apardığı mina təmizləmə işlərinə dəstəyi iki ölkə arasında güclü münasibətlərin və əməkdaşlığın yüksək səviyyədə olmasının daha bir təsdiq ləyir. Səudiyyə Ərəbistanı həmişə Ermənisi-

dekabrin 15-də paytaxt Ər-Riyad şəhərində Azərbaycan Respublikası hökuməti ilə Səudiyyə Ərəbistanı Krallığı hökuməti arasında iqtisadiyyat, ticarət, investisiya, texnika, mədəniyyət, idman və gənclik sahələrində əməkdaşlıq üzrə Müşterək Komissiyanın 6-ci iclası keçirilib. Prezident İlham Əliyev həzirdə Qarabağda aparılan bərpa-quruculuq işlərini qeyd edib və Böyük Qayıdış layihəsinin həyata keçirildiyini bildirib.

Azərbaycanda Səudiyyə Ərəbistanından olan turistlərin sayının artmasındaki müsbət dinamikaya toxunan dövlətimizin başçısı turistlərin sayı ilə bağlı COVID-19 pandemiyasından əvvəlki rəqəmlərə çatmağın vacibliyi vurguladı və bu istiqamətdə böyük potensialın olduğunu bildirib.

Görüşdə Azərbaycanda və Səudiyyə Ərəbistanında ölkələrimizin iqtisadi, investisiya, turizm və digər potensialını əks etdirən sərgilərin təşkilinin vacibliyi bildirilib, hökumətlərə komissiyanın fəaliyyəti qeyd edilib.

tanın təcavüzünə məruz qalan ölkəmizin ərazi bütövülüyü dəstəkləmiş və bütün beynəlxalq tribunalarda problemin beynəlxalq hüquq normalarına uyğun olaraq həllini müdafiə etmişdir. 44 günlük müharibə zamanı rəsmi Ər-Riyad Azərbaycanın qanunu hüquqlarına dəstək mövqeyini bəyan edərək, munaqışənin BMT və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının müvafiq qətnamələrinə uyğun həllinə tərəfdar olduğunu bütün dünyaya çatdırılmışdır.

Səudiyyə Ərəbistanı ilə Azərbaycan ikitərəfli əməkdaşlıqla yanaşı, beynəlxalq təşkilatlar çərvicəsində, o cümlədən İslam İnkışaf Bankı, OPEC çərvicəsində də səmərəli əməkdaşlıq edirlər. İki ölkə arasında iqtisadi əməkdaşlıq sahəsində işlər ürəkaçandır. Bu əməkdaşlıq iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinin əhatə edir. Bu prosesi sürətləndirmək məqsədilə birgə komissiya yaradılıb. 2021-ci il

Həm Azərbaycanda, həm də Səudiyyə Ərəbistanında urban inkişaf üzrə çox böyük layihələrin həyata keçirildiyi bildirilərək, bu sahədə də əməkdaşlığın vacibliyi vurgulanıb.

Onu da vurgulayaq ki, iki ölkə arasında qardaşlaşmış şəhərlər təcrübəsi də mövcudur. Bakı ilə Ciddə qardaşlaşmış şəhərlərdir və xalqların, insanların, mədəniyyətlərin dəha da yaxınlaşmasında mühüm rol oynayır-lar.

Son zamanlar Azərbaycan-Səudiyyə münasibətləri həyatın bütün sahələrində müsbət, normal inkişaf edir. Qarşılıqlı münasibətlərin dəha da güclənməsi Cənubi Qafqazda, Yaxın və Orta Şərqi sülh və təhlükəsizlik işinə xidmet edəcəkdir.

Zümrüd BAYRAMOVA

QDİT PA: "Yaxın gələcəkdə Azərbaycan nümayəndə heyətinin AŞPA-da səsvermə hüququnun bərpa olunacağına ümidi edirik"

yətinin rəhbəri Anna Purtova, Serbiya nümayəndə heyətinin rəhbəri İqor Beçiç və Yunanistan nümayəndə heyətinin rəhbəri Konstantinos Vlasisin adından göndərilib. Məktubda Teodoros Rusopulosa AŞPA-nın prezidenti seçilməsi münasibətə təbrik ifadə olunur, həmçinin QDİTPA və AŞPA arasında əməkdaşlığın mövcud vəziyyətinə və perspektivlərinə toxunulur.

Qeyd olunur ki, ötən müddət ərzində QDİT PA demokratiya və qanunun alılıyinə hörmət eden Av-

ropa institutları ilə faydalı əməkdaşlıq edib. Lakin təəssüf ki, həm QDİT PA-nın, həm də AŞPA-nın üzvü Azərbaycan AŞPA-da səsverme hüququndan məhrum olub.

Məktub müəllifləri Cənubi Qafqazın aparıcı dövlətlərindən biri olan Azərbaycanın insan hüquqlarına hörmətlə yanaşdığını vurgulayaraq, yaxın gələcəkdə Azərbaycan nümayəndə heyətinin AŞPA-da səsverme hüququnun bərpa olunacağına ümidiyərən ifadə ediblər.

Bu gün dünyanın ədalət təbili 18 ölkədə çalınır. Bu qədər ölkə Azərbaycanın Xocalı şəhərində ermənistan silahlı qüvvələrinin keçmiş sovet ordusunun 366-ci alayının hərbi dəstəyi ilə törətdiyi soyqırımı cinayətlərini tanıyb, erməni faşistlərinin bəşəriyyət üçün nə qədər təhlükəli olduqlarının fərqiనə vərib.

Digər ölkələrin isə sadəcə, vicdanlı oynamayıb, dünyada gəlmış-getmiş bəşeri cinayətlərdən biri ve ən dəhşətli olan Xocalı soyqırımına laqeydiyi sebəbindən usaqların, qadınların, qocaların və dinc sakınların qətlində seyrçi qalmaqdə davam edirlər. Üstəlik, bu ölkələr özlərini ədaləti göstərməye çalışırlar, bütün beynəlxalq tribunalardan özlərini öyür, başqa ölkələrin onlardan örnek götürmələrini isteyirlər. Qərblilər insan haqlarından danişırlar, guya Azərbaycanda insanların hüquqlarının pozulduğuna dair uydurma melodiyalar bəstələyirlər, demokratiyadan, söz, mətbuat və insan azadlığından boğazları şüşənə qədər bağırırlar. Amma biz onlara fikir vermırıq, o səsleri milçək viziltisi hesab edirik. Ta ki, Xocalıda, Malibəylidə, Ağdabanda, Kosalar da, Cəməllidə, Meşəlidə və bütövlükdə Qarabağda ermənilərin törediyi insan qətlamlarına obyektiv, vicdanlı və dürüst qiymət verilənə qədər. Erməni separatçıları Qarabağdan "toy-büsətla", az qala fişəng ata-atə getmələrinə Qərb "etnik təmizləmə", "insan haqlarının pozulması", hansısa beynəlxalq sənədin nəzəre alınmaması, hansısa qaydalara əməl edilməməsi damgası vuraraq bizi məhşər ayağına çekirler. Bəs, ay gözelim Qərb, azərbaycanlıların bütün Qarabağdan və Şərqi Zengəzurdan qeyri-insani, vəhşicəsinə, döyürlərək, söyürlərək, təhqir edilərək, əsir-yesir edilərək, öldürülərək qovulmasına niyə bu qədər canyiananlıq etmirsiniz? Bəlkə, insanları növləre ayırmısınız, bizim xəbərimiz yoxdur? Bəlkə, ermənilər həqiqətən bütün millətlərdən üstündür, bəlkə onların xüsusi imtiyazları var? Amma tarixi qaynaqlarda da yazılıb ki, ermənilər mən fi keyfiyyətləri müsbətdən 3 dəfə çox olan nadir millətlərdəndir, onların olduğu yerde xeyir-bərəkət, dincilik, sülh heç vaxt olmayıb. Bəli, biz Xocalıda 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə soyqırımına məruz qaldıq. Mağlub olsaq da, heç vaxt təslim olmadıq. Ruhumuzla, düşüncemizle bir gün o torpaqlara geri döñəcəyimizə emin idik. 32 il sonra doğma Xocalımıza qalib Azərbaycan vətəndaşları kimi qayıtdıq. Bundan böyük sevinc, qürur yoxdur. Şəhidlərimizin qisası döyüş meydanında alındı. Bütün xocalılılar Prezident İlham Əliyevə təşəkkür və minnətdarlığını bildirir. Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə igid Azərbaycan Ordusu torpaqlarımızı işğaldan azad etdi. Xalqımızın, milletimizin, dövlətimizin, bayrağımızın, gerbimizin üzərindən meğlub sözü götürüb, QALIB sözü yazılıb. Bundan böyük fəxarət yoxdur. 32 ildən sonra Xocalıda bir ilk yaşandı. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin iştirakı ilə XX əsrin ən dəhşətli cinayətinin baş verdiyi Xocalı şəhərində faciə qurbanlarının xatirəsi yad edildi. Fevralın 26-da Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Xocalı şəhərində soyqırımı memoriaлинın təməlini qoydu və rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşdü. Bu, tarixi hadisə idi, qalib ölkənin müzəffər Ordusunun Ali Baş Komandanı verdiyi vədi yerine etdi. Azərbaycanın bütün erazilərində suverenliyimizi bərpa etməklə 32 illik həsrətə son qoydu. Prezident çıxışı ilə Xocalıdan dünyaya ədalət dərsi keçdi. Bu gün soyqırımı qurbanlarının ruhu şaddır, onların qisası alınıb, erməni faşistləri yurdumuzdan qovulub, ədalət bərpa olunub. Dünya güclərinin 30 ildə edə bilmədiyi Azərbaycan ordusu cəmi 44 günde etdi. Bu hadisə bir daha onu sübut etdi ki, xalq-ordu birliliyi və bunu nəticəyə çevirən sərkərdəlik məharəti ən çətin işlərin öhdəsində gəlməyə yeter. Xocalıda rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşündə Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi, biz tarixi ədaləti bərpa etmişik. Günahsız Xocalı qurbanlarının qisasını döyüş meydanında almaqla silahlı qüvvələrimiz, igid oğullarımız onların qanını yerde qoymadı. Əfsus-

Xocalıdan dünyaya ədalət dərsi

lar olsun ki, "Xocalıya ədalət!" çağrılarınına beynəlxalq ictimaiyyət adekvat cavab verilmədi. Beynəlxalq təşkilatlar Xocalı faciəsinə biganə münasibət göstərdilər. Ötən müddət ərzində Heydər Əliyev Fondu və ölkəmizin bir sıra ictimai təşkilatları Xocalı soyqırımı dünyaya tanıtmaq üçün çox böyük səyər göstərdilər. Heydər Əliyev Fonduğun xətti ilə geniş vüsət almış "Xocalıya ədalət!" kampanyası dünyanın müxtəlif yerlərində keçirilən aksiyalarla özünü göstərdi, kitablar, məqalelər dərc edildi, sərgiler təşkil olundu. Soyqırımı barədə həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması üçün bütün imkanlar səfərber edildi. Bunun neticəsidir ki, dünyanın 18 ölkəsi faciəni soyqırımı kimi tanıyb. Prezident çıxışında onu da xüsusi olaraq vurğuladı ki, hemin ölkələr arasında böyük dövlətlərin adları yoxdur. Xocalı soyqırımıni tanınmamaq, inkar etmək ədalətsizlik, vicdansızlıqdır və işgalçi, faşist ölkə ilə həmrəy olmaq deməkdir. Dünya birliyi anlamalıdır ki, belə hadisələrin günahkarları, bəşəriyyətə qarşı qanlı cinayət törədənlər cəzasız qaldıqca beynəlxalq qurumlar daha da acizləşir, təhlükəsizlik problemləri yaranır. Hansı şəraitdə və hansı xalqa qarşı törədilməsindən asılı olmayaq soyqırımı hadisəsi diqqətdən kənardan qalmamalı, onu törədənlər sərt şəkildə cəzalandırılmalıdır. Bunun üçün Beynəlxalq Həqiqət Məhkəməsi var, Xocalı soyqırımını törədənlərin de adı və ünvanı bəlliidir. Əger dünya birliyi ədalətin tərəfindəndirse Koçaryan, Sarkisyan və digərlərini müttəhimlər kürsüsündə mühakimə etməlidir ki, bəşəriyyət bir daha belə faciələri yaşamasın.

Bu gün biz buradayıq, burada olmağımız tarixi ədalətin tam bərpası deməkdir. Bu gün Xocalı qurbanlarının ruhu şaddır. Bu fikirləri Prezident İlham Əliyev fevralın 26-da Xocalı-

nilib. "Artıq beş yaşayış məntəqəsinə keçmiş köçkünlər qayıtmışlar. Bu il o yaşayış məntəqələrinin sayı 20-yə çatacaq. Bu il həm Xocalıda, həm Xankəndidə artıq həyat bərpa ediləcək, o cümlədən bu yaxın yerlərdə yerləşən Malibəylidə, Kərkicahan, Şuşanın Turşu kəndləri də bərpa ediləcək, Ağdam şəhəri bərpa edilir və gələn il Ağdama da ilk köç başlanacaq, yeni quruculuq işləri geniş vüsət alıb"-deyə cənab Prezident bildirib.

Artıq bu diyarın, bu bölgənin yeni, parlaq tarixi vardır. 20 sentyabr tarixi Xocalının, Xankəndinin azad olunması gündür. Buna baxmayaraq 26 fevral faciəsi bir gün kimi bizim yaddaşımıza həkk olunub. Hər birimiz ürəyində qisas hissi var, hər birimiz o qanlı tarixə qaydanda, o dehşətli video və fotosənədlərə baxanda bizi qəzəb boğur, 30 il yox, 300 il keçəsə də bu qəzəb bizi buraxmayacaq. Bu sözər də Prezidentimizə aiddir. "Bu, təbibidir, biz insanıq, ancaq eyni zamanda, biz, böyük xalqın nümayəndələriyik", - deyən dövlət başçısı qeyd edib ki, o xalqın ki, öz gücü ilə o əsərətdən çıxdı, o xalq ki, bir yumruq kimi birləşərək düşmənin belini qırdı, o düşmənin ki, onun arxasında o vaxt və bu gün böyük dövlətlər dayanır. O böyük dövlətlər dayanmasayıd, heç vaxt 1990-ci illərin əvvəllerində bizim torpağımız işğal altına düşməzdi. Biz o vaxt gücsüz idik, onların arxasında

böyük qüvvələr dayanmışdır. Bu gün biz güclüyük və bəziləri bizə deyirlər ki, biz rəhm edək, amma onlar bizə rəhm etdilərmi ki? Bəlli, biz qisasımızı aldıq, biz həm 44 günlük ikinci Qarabağ müharibəsi ərzində, həm birgündək antiterror əməliyyatı zamanı böyük peşəkarlıq, qəhrəmanlıq, fədakarlıq göstərmişik. Bizim övladlarımız ölümə gedirdilər ki, bu torpaqları işğalçılarından azad etsinlər. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət əlesin! Prezident İlham Əliyev Ermənistana xəbərdarlıq da edib. Qeyd edib ki, yeni yiye axtarışında olan, onun-bunun qucağına siğanın Ermənistən bilməlidir ki, yeganə yol Azərbaycanın bütün şərtlərini qəbul etmək və Azərbaycana qarşı ərazi iddialarından əl çəkməkdir. Fevralın 26-da müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev Xocalıda rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşü artıq nəticədir, Qələbəmizin bəhəresi, əzəmətli tariximizin ən qururlu mənşəsidir. Sakinlər öz doğma yurdalarını ziyarət edirlər. Bu da realdır ki, yaxın zamanlarda onlar namus tacımız Xocalıda - öz ata-baba yurdlarında həyatlarına davam edəcəklər. Bu, xalqımızın müzəffər oğlu Prezident İlham Əliyevin müdrik siyasetinin uğurlu nəticələrindəndir. Prezident İlham Əliyev 2012-cü ilin fevralın 26-da Bakıda başladığı Xocalı yürüşünü Qarabağ zəfəri ilə başa çatdırıldı. Prezident Xocalı sakinləri ilə görüşdə dediyi kimi, o, Bakıda soyqırımı memoriaлинin tikilməsini her il təxirə salıb, hər dəfə bu qərarla bağlı tərəddüd edib. Ölkə başçısı dəfələrlə deyib ki, Qarabağın və digər işğaldakı torpaqların azad ediləcəyinə hər zaman inanıb. O, Qarabağ zəfərinin əsasını bu inanın təşkil etdiyini deyib. Budur, həmin memorial Xocalıda tikiləcək.

V.VƏLİYEV

“Bu bəyanat Azərbaycan xalqına qarşı terroru, etnik zəmində təxribatları ört-basdır etmək cəhdidir”

XİN Ermənistanın Sumqayıt hadisələri ilə bağlı bəyanatına münasibət bildirib

Ermənistən Xarici İşlər Nazirliyinin Sumqayıt hadisələri ilə bağlı bəyanatında ölkəmizə qarşı irəli sürdüyü iddialar tamamile əsassız olmaqla yanaşı, tarixi faktların təhrif edilməsi və saxtalasdırılmasıdır.” Bu fikirlər Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayxan Hacizadənin mövzü ilə bağlı şərhində yer alıb.

A.Hacizadə, həmçinin bildirib: “Bu bəyanat 1980-ci illərin sonlarından başlayaraq Ermənistən Azərbaycana qarşı əsassız və qeyri-qanuni ərazi iddialarını həyata keçirmek məqsədilə zorakılıq əməllərini, Ermənistən ərazisində yaşayan azərbaycanlı əhalinin kütləvi qovulmasını, Azərbaycan xalqına qarşı terroru, etnik zəmində təxribatları və hərbi gücdən istifadəni ört-basdır etmək cəhdidir.

Ermənistən XİN-e xatırladıraq ki, Sumqayıtda etnik zəmində tərədilən iğtişaş SSRİ və Ermənistən rəhbərliyinin, erməni şovinist ideoloqların, ekstremist təşkilatların evvəlcədən düşünləmiş və planlaşdırılmış məqsədyönlü təxribatlarının tərkib hissəsi idi.

Həmçinin qeyd edək ki, SSRİ Baş Prokurorluğu tərəfindən baş vermiş hadisə ilə bağlı cinayət işi açıldıq, nəticədə iğtişaşların icraçıları və əlbir olan şəxslər, həmçinin ümumi sayı 32 nəfərdən ibarət qurbanların müəyyən edildiyi hər kəsə məlumdur. Hadisənin qurbanları arasında 6 nəfər azərbaycanlılarının olması bu iğtişaşların azərbaycanlı əhalisi tərəfindən həyata keçirilmədiyini sübut edir.

Ermənistən XİN-in diqqətinə çatdırırıq ki, hadisələrin səbəbkarı, yürüse başçılıq eden, şəxsen 6 nəfəri öldürən və erməni milletindən olan 3 qadına təcavüz edən şəxs milliyətə erməni olan Eduard Qriqoryan olub və onun barəsində Sumqayıtda yaşayış ermənilərin çoxsayılı şahid ifadələri toplanıb. Məhkəmənin qərarı ilə 12 il azadlıqdan məhrum edilən E.Qriqoryan cəzasını çəkmək üçün Ermənistəna köçürülbər və daha sonra azadlığa buraxılıb.

1988-ci il 27-29 fevral tarixli Sumqayıt hadisələri ilə əlaqədar məhkəmə prosesinin nəticələri ilə bağlı təqsirkar bilinən 92 nəfər barəsində həbs cəzası verilib, həmçinin bir nəfər ölüm cəzası alıb. Müqayise üçün onu da qeyd etmək istərdik ki, 1980-ci illərin sonlarında Ermənistən SSRİ-də azərbaycanlıların tarix boyu sıx yaşadıqları rayonlardan 300 minə yaxın əhalinin zorla qovulması zamanı 200-dən çox azərbaycanlıların ölübündə təqsirli olanlar barəsində heç bir tədbir görülməyib”.

Mətbuat katibi qeyd edib ki, bununla yanaşı, Azərbaycan ərazilərinə qarşı hərbi təcavüz zamanı Ermənistən Xocalı daxil olmaqla bir çox şəhər və kəndlərdə tərətdiyi çoxsayılı məharibə və insanlıq eleyhinə cinayətləri tərədənlərdən heç kimin bu günədək

hüquqi məsuliyyətə cəlb olunmadığı Ermənistən XİN-e məlumdur. Ermənistən XİN-e xatırladıraq ki, Azərbaycan Respublikası beynəlxalq səviyyədə tanınmış suveren ərazisinin bir hissəsində Ermənistən onilliklər boyu davam edən herbi işğalına son qoyub, ərazi bütövlüyü və suverenliyini təmin edib.

Ermənistən tərefinin guya erməniləre qarşı “etnik təmizləmə” siyaseti həyata keçirildiyi, tarixi və dinli abidələrin hədəf alındığı barədə iddialar səsləndirmek əvəzinə, nəinki indiki Ermənistən ərazisində, eləcə də işğal dövründə azərbaycanlılar və Azərbaycanı ərsinə qarşı tərətdiyi cinayət eməllərinə nəzər yetirməsi daha faydalı olardı.

YAP Təftiş Komissiyasının iclası keçirilib

Fevralın 27-də Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Təftiş Komissiyasının növbəti iclası keçirilib. YAP Təftiş Komissiyasının sədri, Milli Məclisin deputati Sevinc Hüseynova iclasın gündəliyi və müzakirəye çıxarılan məsələlər barədə məlumat verib. İclasda 2023-cü ilin ikinci yarım illiyi ərzində partiyanın Ağcabədi, Ağdam, Bərdə, Füzuli, Xocalı, Goranboy, Xocavənd, Beyləqan, Tərtər, Cəbrayıl, Laçın, Lerik, Zərdab, İmişli, Saatlı və Sabirabad təşkilatları aparatlarında aparılmış nəzarət-təftiş tədbirlərinin yekunları və cari məsələlər müzakirə olunub.

YAP Təftiş Komissiyasının üzvləri gündəlikdə duran məsələlərə münasibət bildiriblər. Müzakirələrdən sonra gündəliyə çıxarılan məsələlərlə bağlı müvafiq qərarlar qəbul edilib.

“Ermənistana beynəlxalq səviyyədə təzyiq göstərilməlidir”

MÜNASİBƏT

Ermənistən 30 illik işğalçılıq siyasəti dövründə saysız-həsabsız cinayətlər töredib. Bu cinayətlər sırasında Birinci Qarabağ müharibəsi dövründə 4 minə yaxın azərbaycanlıının itkin düşməsi və onlara qarşı qeyri-insani rəftar xüsusi yer tutur. Ermənistən hələ də onların taleyi haqqında heç bir məlumat vermir. Bu isə beynəlxalq cinayətdir”. Bu sözləri SIA-ya açıqlamasında Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərə əlaqələr komitəsinin sədr müavini Sevinc Fətəliyeva deyib.

Deputat bildirib ki, ərazi bütövlüyü və suverenliyimiz temin olunduqdan sonra erməni vəhşiliyi faktlarla ortaya çıxır: “İşğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə kütləvi məzarlıqların aşkar edilməsi də bunu təsdiqləyir. Belə ki, ilk olaraq Ferrux yüksəkliyində, Daşaltı kəndində, Xocavənd rayonunun Edilli kəndində kütləvi məzarlıqlar aşkar edildi. Daha sonra, Kəlbəcərin Başlibel kəndində, Şuşa türməsinin ərazisində, Ağdam rayonunda, Kelbəcərdə də belə məzarlıqlar üzə çıxarıldı. Bu yaxınlarda isə Xocalı soyqırımıının qurbanlarının bir hissəsinin

Qarabağda keçirilmiş antierror tədbirləri zamanı separatçılar diz çökdürdü, onların başçıları həbs olunaraq Bakıya getirildilər. Bu canılər tərətdikləri cinayətlərə görə cavab verəcəklər. Lakin minlərlə azərbaycanlıların taleyi haqqında heç də məlumat yoxdur. Ermənistən tərefi bu məlumatları verməlidir. Ermənistəna öz öhdəliklərini yerine yetirmək üçün beynəlxalq səviyyədə təzyiq göstərilməlidir. Çünkü itkin düşmüş azərbaycanlıların taleyi haqqında məlumat vermek rəsmi İrəvanın üzərinə götürdüyü öhdəliklər sırasındadır. Bununla belə, itkin düşmüş həmvətənlərimizin taleyi ilə bağlı dövlətimiz bütün imkanlardan istifadə edir”.

Ləman Sərraf

müsəxs kimi qeydiyyata alınıb və 01.01.2024-cü il tarixə olan məlumatə əsasən onlardan yalnız 25 nəfərinin qalıqları eyniləşdirilib: “Hazırda işğaldən azad edilmiş ərazilərimizdə bu istiqamətdə davamlı olaraq işlər aparılır. Bugündə Xocalı soyqırımıının qurbanı olan bir neçə nəfərin cəsədlərinin kimə məxsus olduğunu müəyyən edilir. Artıq onların beziləri müəyyən edilərək doğmalarına təhvil verilir”.

Millət vəkilinin sözlərinə görə, Birinci Qarabağ müharibəsində 3890 vətəndaşımız Azərbaycan Respublikasının Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasında itkin düş-

Hər il avqustun 1-dən 7-dək dünyanın 170-dən çox ölkəsində Ümumdünya Ana Südü ilə Qidalanma Həftəsi keçirilir. Məqsəd ana südünün körpələri bir çox xəstəlikdən qoruya biləcəyini geniş ictimaiyyətə izah etməkdir. Çünkü hələ də ana südünün faydasını, nə qədər vacib olduğunu bilməyən valideynlər var ki, körpələrinə "smes" adlandırılan sünü qidaları rəvə bilirlər. Doğum evlərində sünü körpə qidalarının təbliği məsəlesi də son illər gündəmdən düşmür. Bəs doğum evlərinin bu addımında məqsəd nədir? SİA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb.

İlk olaraq doğum evlərinin uşaqları məhrum etməyə çalışıldığı ana südünün faydalari haqqında məlumatı sizinle bölüşürük:

Ana südü uşağın sinir sistemini, əqli və fiziki inkişafına müsbət təsir göstərir

Ana südü təkcə körpələrin çökisinin artmasına deyil, en əsası immun sisteminin formalaşmasına kömək edir. Çünkü ana südünün tərkibi yağ, züləl, karbohidratlar, mineralar və vitaminlərlə zəngindir. Körpələr doğulduğu andan 6 ayına qədər yalnız ana südü ilə qidalanmalıdır. Bəzən analar südün su kimi olmasını və ya digər şikayətləri əsas gətirərək həkimə müraciət edirlər və uşaqa

süd verməkdən imtina edirlər. Lakin uşaqları 6 ay ərzində sünü əvəzedici qidalardan uzaq tutmaq lazımdır.

Nadir tərkibinə görə alımlar ana südünü "təbiət fenomeni" kimi qiymətləndirib

Yeni doğulmuş körpənin medə-bağırsaq sistemi qidani tam həzm edə bilmir. Ana südü ise bu problemi həll edir. Tərkibindəki fermentlər uşaq orqanızmında yağları, karbohidratları və digər maddələri həzm etməye kömək edir. Südün əsas tərkib hissəsinin 80 faizi bioloji aktiv sudur. Məhz bu səbəbdən yalnız ana südü ilə qidalanan körpəyə su, çay və digər mayelerin verilmesi tövsiyə edilmir. Ana südünün digər vacib komponentləri karbohidratlar, laktosa, kalsium, dəmir, vitaminlardır. Laktosa uşağın inkişafında böyük rol oynayır, onun mərkəzi sinir sisteminin inkişafı üçün olduqca təsirlidir. Bundan əlavə ana südündə olan laktosa uşağın bağışalarında bakteriyaların əməle gəlməsinin qarşısını alır. Ana südünün tərkibindəki təbii yağlar beyinin inkişafı üçün olduqca vacibdir.

Ən əsası isə odur ki, südün tərkibindəki bütün maddələr uşaq orqanızmı tərəfindən tam mənimsinədir.

Müqəddəs kitabımız olan "Quran" surələrinin 11 ayesində, xüsusən, Bəqərə süresində açıq şəkildə deyilir: "Körpələrinizdən ana südünü əsirgəmiyin. Doğulandan sonra tam iki il ona süd verin.." Bir vaxtlar tibb ana südünün yalnız körpənin 4, sonralar 6 ayına qədər verilməsini əsas sayırdısa, dünya təbabəti bu gün bu vaxtin iki ilə qədər uzadılmasını elmi əsaslarla tövsiyyə edir.

Təəssüf ki, bu gün Azərbaycanda körpe-

(müvəqqəti);

- Diaqnostika və ya müalicə məqsədilə radyoizotoplara məruz qalan analar (müvəqqəti);

- Onkoloji müalicə (sitostatiklər) alan analar (müvəqqəti);

- SMV seropozitiv anaların 1500 qramdan az və ya 32 həftədən tez doğulan uşaqlar;

- H1N1 infeksiyası keçirən analar qızdırma düşənə qədər (müvəqqəti);

- Süd vəzi absesi olan ana (müvəqqəti);

- Şizofreniyali ana (övladına zərər vere biler).

Bəs qeyd olunan heç bir neqativ hal olmadığı təqdirdə körpəyə nə üçün sünü qida verilmelidir? Doğum evləri yeni doğulmuş körpəyə ana südү vermedən onu sünü qida ya öyrəsdirməsinin ardında hansı səbəblər dayanır?

Doğum evləri sünü uşaq qidaları satan şirkətlərlə birgə iş görərək analara bu qidaları təklif edirlər.

Ana südü, sünü qida, yoxsa

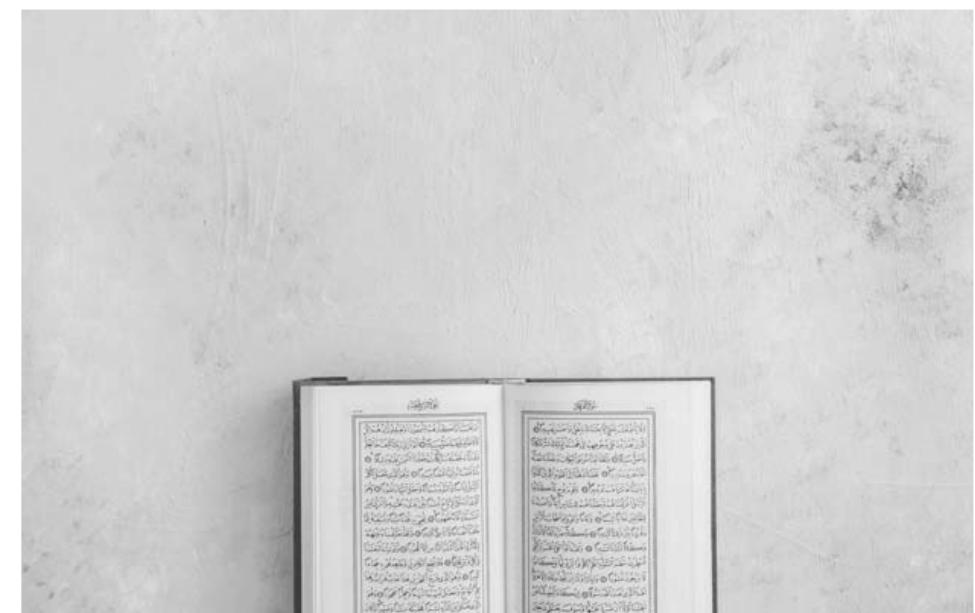
BİZNES?

ye süd verməmək, südü qəsdən qurutmaq kimi hallar çıxalıb. Ətrafdan eșitdiklərimiz bəzi xoşagəlməz xəbərlər bunu deməyə əsas verir. Estetika "vurğunları" olan bir qism xanımlar hələ körpənin halalca südünü kəsməyə əsas da tapırlar. "Formam pozular", "Yorğunam, bunun gecəsi var", "südüm azdır", "südümün keyfiyyəti yoxdur" kimi məntiqsiz sözərənək ana hissini tam dərk etməyən lərə şamil edilə bilər. Halbuki, ana südü en ekstrimal vəziyyətlərdə körpənin köməyi nə çatır, onun acliğini aradan qaldırır. Sadəcə ananın körpəsini qoynuna alıb nəvazışla onu əmizdirməsi kifayətdir. Gecə, gündüz bunun fərqi yoxdur. Ana südü israfçılığın qarşısını alır. Ən təəccübüslü isə odur ki, ana südü varlı və kasib anaya baxmır, bütün anaların südünün tərkibi eynidir. Bu nemətin xərçəng hüceyrələrini öldürəcək qədər qüvvəyə malik olması sübəta yetirilib. Psixoloqlar da bir nəfər kimi əmizdirmə prosesinin ana-bala arasındaki bağların, təmasın möhkəmlənməsinə xidmət etdiyini bəyan edirlər. Əmizdirən analar digərlərinə nisbətən daha səbrli, təmkinli, müsbət enerjili olurlar.

Bəzən adı bir diş müalicəsi ilə ananın südü kəsilə bilər

Ana südü kifayət qədər olmadığı halda mütəxəssise müraciət etmək olduqca vacibdir. Pediatrlar ana südünün miqdarnı müayinələrə təyin edə bilir. Doğrudur, bəzən südün azlığı müşahidə edilən analara rast gelir. Ancaq unutmaq olmaz ki, miqdar yetərlə qədər olmadiqda, müxtəlif üsullar vasitəsilə südün miqdarnı artırmaq mümkündür.

Pediatrlar bildirirlər ki, digər körpə qidaları ana südünün tərkibinin 50 faizi bele deyil. Ana südünün tərkibi hər bir ananın orqanızmı ilə əlaqədar fərqli olur. Hər bir ananın südü öz körpəsi üçün individualdır. Bu səbəbdən valideynlər maksimum dərəcədə çəlşimalıdır ki, körpələr ilk 6 ay sadəcə ana sü-

dü ilə qidalansın. Çay, su, bitki çayı və bir sıra əlavə qidalara ancaq altıncı aydan sonra uşaq verile bilər. Ana südü həm körpənin, həm də ananın sağlamlığı üçün çox əhəmiyyətlidir. Bəzən adı bir diş müalicəsi ilə ananın südü kəsilir. Ona görə də analar ətraflı məlumatlanmalıdır

Ana südün miqdardına təsir edən amillər sırasında həm də sosial-iqtisadi və psixoloji məqamlar da var. Bu baxımdan ailə ilə profilaktik səhəbtərə aparılır. Çünkü süd verən analara evdə xüsusi diqqət və qayğı lazımdır ki, anaların orqanızmında hər hansı dəyişikliklər baş verməsin. Anaya təsir edən neqativ hallar istər-istəməz körpəyə də təsirsiz ötüşmür.

Yalnız aşağıdakı səbəblərə görə ana övladına süd verə bilmez:

- Anada HİV infeksiyası (QiÇS) varsa;
- Müalicə edilməmiş bruselyoz (müvəqqəti) varsa;
- Aktiv vərəm (müvəqqəti) varsa;
- Gilə ucu herpes səpkiləri olan analar

İddialara görə, doğulan uşaqlar iki gün anadan kənar saxlanılır, sünü qida öyrədilir, sonra isə körpə ana südünü qəbul etmir. Normalda ana körpəsini ən azı bir gün sonra vəziyyətdən asılı olaraq əmizdirə bilər. Digər fakt odur ki, ana südü ilə bağlı təbliğat da sönükdür. Doğum evində evə gələn körpəni müayinə edən bəzi pediatrlar anaya həmin sünü uşaq qidalarını məslehet görürler. Çünkü dərman firmaları kimi həmin şirkətlər də müqaviləsi var, gelirini bu yolla qazanır. Sehiyyəmizin bu sarıdan da problemləri həll edilmək əvəzinə dərininədir.

Əl xanımlar var ki, sünü uşaq qidalarına yaxşı baxmır. Çünkü körpəni dünyaya gətirməmişdən önce bu məqamları incələyib, araşdırıb, xeyrini və zərərinin nə olduğunu öyrənib. Ana südü ilə bağlı biliyi olan insanlar üçün sünü uşaq qidalarının reklamı problem yaratır.

Ardı Səh. 6

Əvvəli Səh. 5

Amma az maariflənmiş insanlar, ana süd ilə süni uşaq qidalarının fərqi bilməyən, bununla o qədər də maraqlanmayan insanlar əlbəttə ki, reklam olunan uşaq qidasını dərhal alıb uşağına yedirdə bilir.

Məsələ ilə bağlı pediatr Aytən İsmayılova də etraflı məlumat verib: "Uşaq dünyaya gələn kimi ona süni qida verilməsinin əsas səbəbi ilk növbədə "smes" dediyimiz süni qida şirkətlərinin doğum evlərini maraqlandırmasıdır. Həmin şirkətlər əvvəller tək-tək həkimlərlə əməkdaşlıq edirdilər. Amma sonradan artıq baş həkim və ya müdriyyət səviyyəsində əməkdaşlıq etməyə başlayıblar. Müşahidələrə əsasən, hər doğum evində bir şirkətə məxsus süni qida olur. Bu, onu göstərir ki, hər bir şirkətin eləqə qurdugu klinikalar var və ora yaxın apteklərdə həmin süni qida məhsullarını görmək mümkündür. Xəstəxanada yeni doğulmuş uşaqın birbaşa süni qida verilməsinin səbəbi budur ki, anaya uşağa bu süni qidanın verildiyi ilə bağlı məlumat verilir və evdə də süd çatma-

dıqda həmin qidanın verilməsini məsləhət görürler. Bir sözə, məqsəd süni qida bazarını gücləndirməkdir. Əger onların düşündükleri uşaqların sağlamlığı olsaydı, ilk növbədə ona ana südü verilərdi. Ana südünün faydasını müzakirə etməyə ehtiyac yoxdur. Hər bir südəmər canının medəsine düşən ilk qida onun anasının südü olmalıdır. Çünkü tanrı belə yaradı. İnek südü əsasında hazırlanmış süni qidalarda uşaqlara verilməsi ciddi problemlərə getirib çıxarıır. Bu problemlər isə preparatlarla aradan götürülməyə çalışılır. Beləliklə uşaqların immuniteti getdiğə zəifləyir. Bu məsələnin həlli üçün doğum evlərində donor bankları olmalıdır. Süni qida şirkətlərinin doğum evləri ilə əlaqələri kesilməlidir. Dövlətin marağında olduğu süni qidalardan xəstəxanalarda saxlanıla biler. Lakin bundan ananın xəberi olmamalıdır ki, onun uşağına hansı süni qida verilib. Əger uşağın anası dünyasını dəyişibse və artıq davamlı olaraq süni qidalardan qəbul edəcəkse, bu halda istisna olaraq həmin qidalara üz tutmaq olar".

Həqiqətən də süni qidalara maraq reklamlarla bağlıdır?

Süni qida məhsullarının reklamlarının açıq məkanlarda yerləşdirilməsi qadağanıdır. Buna baxmayaraq, ölkəmizdə anaların böyük əksəriyyəti həle də süni qidalara üstünlük verir.

Araşdırma zamanı melum olub ki, ölü-

Ana süd, süni qida, yoxsa

BİZNES?

kəmizdə doğulan uşaqların təxminən 50 fai zi ilk gündən süni qidalara qidalanır. Xüsusi reseptlə hazırlanan qidaların demək olar ki, hamisi xarici ölkələrdən, o cümlədən Almaniya, Polşadan, Hollandiyadan və ya xud Rusiyadan getirilir. Halbuki adları qeyd olunan ölkələrin əksəriyyətində, xüsusən də Almaniya da anaların əksəriyyəti körpələrini ana süd ilə qidalandırır. Beləliklə, ana süd ilə qidalanma Almaniya 80 faizə çatır.

Süni qidaların qiymətlərinə gəldikdə isə ekspertlər qeyd edir ki, ölkəmizdə uşaq süni qidalarının qiymətləri qonşu ölkələrlə müqayisədə 25 faiz bahadır. Son günlərdə isə marketlərdə süni qidaların qiymətlərində yenidən bahalaşma müşahidə olunur. Bir neçə yüz qramlıq uşaq qidalarının qiyməti təxminən 10-40 manat cıvarında dəyişir. Hətta daha baha qiymətə olan süni qidalardan var.

Dünya ana südü banklarının sayını artırır

Bu gün dünyanın öndə gedən ölkələri texniki-iqtisadi cəhətdən inkişaf etsə də, sağlam nəsil namine ana-südünün vacibliyini nəzərdən qaçırmırlar. Çoxu üçün qəribə gelse də, Amerika Birləşmiş Ştatları başda olmaqla dünyanın 20-dən çox ölkəsində ana süd bankı fəaliyyət göstərir. Bu banklar bir növ donor qan bankı missiyasına bənzər vəzifəni yerine yetirir. Yenə də məqsəd insan həyatına verilən dəyərdən irəli gəlir. Ana süd bankları yeni doğulmuş körpələri südlə təmin edir. Bu yeni anadan olmuşlarda emizdirmə zamanı problem yarandığı təqdirdə baş verir, bankların vasitəçiliyi ilə körpə özüne yeni süd anası tapır. Bu proses körpənin valideynlərinin istəyi və nəzarəti altında həyata keçirilir. İlk ana süd bankı ABŞ-da 1985-ci ildə yaradılıb. Bu bank qısa

müddətdə həm ölkədə ana südünün əhəmiyyəti ilə bağlı təbliğat kampaniyasına başlayıb, həm də qısa müddətdə donor süd anaları toqlamağa nail olub. Bir neçə ildən sonra dünyani qorxuya salan AIDS xəstəliyinin yayılması tehlükəsi səbəbiylə bank fəaliyyətini dondurub, 90-ci illərdən yenidən körpələrin üzünü güldürüb. Bu gün xeyli vaxt keçib və artıq ABŞ-da 10-dan çox iri Ana süd Bankı fəaliyyətdədir. Bu ölkənin banklarının bir ildə ana südünə olan təlabatı 139 min 66 kq-la ölçülür. Kanadada 15-dən çox, Braziliyada isə hər doğum evində, ümumiyyətde 180-dan çox banklar körpələrə xidmət göstərir. Avropanın çox ölkəsində-İngiltərə, İsveç, Norveçdə də bu qəbilden banklar öz işini görür. İtalyanın ana süd bankçılıq ənənəsi və təcrübəsi isə daha çox şöhrət tapıb. Burada bu sektor üçün xüsusi avadanlıq istehsal edən şirkətlər də mövcuddur. Qonşumuz olan Türkiyədə artıq bir neçə ildir ki, Ankaradakı mərkəzi doğum evlərində birinin tərkibində bu vəzifəni daşıyan şöbə ya-

radılıb.

Sözügedən bankların iş prinsipi də maraqlıdır. Ana süd bankına hər kəs südünü vərə bilmez. Donor ana bütün tibbi müayinədən tam keçidkən sonra bir neçə körpənin "yemeyini" vermək hüququnu əldə edə bilər. Donorluq edən qadının siqaret və alkohol istifadə etməməsi əsas götürür. Körpəsinin südə təminatı ilə bağlı valideynlər yazılı şəkildə müraciət edirlər. Banka daxil olan ana südün yarım saat ərzində 63 dərcəyə qədər isidilir və ardınca sürətə soyudulur. Ani soyudulma tərkibindəki mikroelementlərin keyfiyyətini itirməməsi üçün edilir. Ardınca xüsusi soyuducularda saxlanılır. Ana südünən əldə olunması və satılması özü də iqtisadiyyatda gəlir sahəsi yaradır. Amma bu gəlir körpələrin sağlamlığıının yanında çox cüzü əhəmiyyət kəsb edir.

Təəssüf ki, Azərbaycanda da hələlik bu məsələ öz həllini tapmır. Qəribə də olsa, bu sahənin adamlarının çoxu ana süd bankının mövcudluğundan belə xəbərsizdir. Bütün real olan odur ki, bu məsələ ilə bağlı təbliğat və təşviqat vasitələrindən yerdə istifadə olunmur.

Amma həqiqət də odur ki, bizdə əzəldən süd anaları statuslu xanımlar olub. Bu xanımlar el arasında hörmət, savab sahibi olublar. Amma bu gün bu məsələdə çox uduzuruq, bu barədə artıq rahatlıqla söz de-

mek çətindir. Buna səbəb insanlarda bir-biri qarşı inamsızlıq, səmimiyyət hissini azlığı, xəstəliklərin gizli şəkildə artmasına. Körpəsinə süd verməmək və verdirməmək inkişaf yox, əsl cəhalətdir.

Ləman Sərraf

Erməni vandalizmi bəşəriyyəti dəhşətə gətirib

Mövcud realliq və faktlar təsdiq edir ki, azərbaycanlılar müxtəlif dövrlərdə erməni vəhşiliyi ilə üzülib. Neticədə son 2 əsr ərzində 2 milyondan çox insan həyatını itirib, yüz minlərlə insan isə ev-eşiyindən olub, yurdu-yuvası dağıdılib. Erməni vandalları insanlara qarşı soyqırımı aktları töretdikdən kifayətlənməyib, tarixi abidələr, memarlıq nümunələrinə qarşı da vandalizm aktları həyata keçirib. Təkca 30 illik işğal dövründə ermənilər Azərbaycan xalqına mexsus yüzlərlə tarixi abidəni, memarlıq nümunəsini dağıdırıb, məscidləri viran edib. İşğal altında olan ərazilərdə abidələr, mədəniyyət ocaqları, məscidlər, qəbiristanlıqlar dağıdırıb, təhqir edilib, bəziləri isə erməniləşdirilib. Ermənistən qanunsuz silahlı birləşmələri tərəfindən dövlət əmlakının və xüsusi mülkiyyətdə olan əmlakın məhv edilməsi, talan edilmesi ilə bağlı Azərbaycan dövlətinə və vətəndaşlarına külli miqdarda ziyan vurub. Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində erməni işgalçlarının özbaşınlığı, tarix və mədəniyyət abidələrimizdən dağıdırılsın və qəsdən korlanması "Arxeoloji irsin mühafizəsi haqqında" Avropa Konvensiyasına zidd olsa da işğal altında ve Ermənistanda qalan Azərbaycan mədəniyyət abidərinin eksəriyyəti məhv edilib.

Real sənədlərə nəzər salsaq görərik ki, həmin ərazilərdə təqrİben 403 tarixi dini abidə olub ki, onlardan 67-i məscid, 144-ü məbəd, 192-i ziyarətgahdır. 67 müsəlman məscidinin 63-ü tamamilə, 4-ü isə qismən dağıdlaraq yararsız hala salınıb. Ağdam Cümə məscidinin içərisində ev heyvanları, o cümlədən donuz saxlamaqla öz kimliklərini nəinki Azərbaycan xalqına, eləcə də bütün dünyaya göstərdilər. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, "Azərbaycanın 9 şəhəri və yüzlərlə kəndi Ermənistən tərəfindən yer üzündən silinib. Vaxtılı böyük və çiçəklənən şəhər olmuş Ağdam o dərəcədə dağıdırıb ki, xarici ekspertlər onu "Qafqazın Xirosimasi" adlandırlırlar. Ermənistən işğal zamanı 67 məsciddən 65-ni yerləyeksan edib, qalan 2 məscid isə ciddi zərər görüb və donuz, inek saxlanılması üçün istifadə olunub. Bu, bütün müsəlman dünyasına tehqirdir. İsləmofobiya və türkofobiya Ermənistən rəsmi ideologiyasının bünövrəsini teşkil edir".

Erməni vəhşiliyinin izləri azad edilən ərazilərin hər yerində görünür

Suşa, Ağdam, Qubadlı, Zəngilan və digər şəhərlərimizdə Ermənistən mədəni soyqırımı törədib, bu ərazilərdə dini ziyarətgah, məscid, muzey, arxeoloji yer, məzarlıq və çoxlu sayda digər mədəni və dini abidələri məhv edilib. Erməni silahlı qüvvələri tərəfindən ən çox dağıdırılan daşınmaz mədəni irs nümunələri olan məscidlər, türbələr və digər inanc yerləridir ki, bu da erməni vandallığının göstəricisidir. Onu da vurğulayaq ki, həmin illərdə ermənilərin tapdroğaltında olan ərazilərdə 12 muzey, 6 rəsm qalereyası, tarixi əhemiyətli 9 saray qarət edilib. Beş minə yaxın ekspozisiyasi olan Şuşa Tarix Muzeyi, Dövlət Xalça Muzeyinin filialı və Xalq Tətbiqi Sənəti Muzeyi, Qarabağ Dövlət Tarix Muzeyi, həmçinin Laçın rayonundakı Ağoğlan məbədi, Xocalıdakı Əsgəran qalası, Kəlbəcer Tarix Muzeyi və digər mədəniyyət ocaqlarının, rəsm qalereyalarının bənzərsiz ekspozisiyaları.

ögurlanıb. Erməni tecavüzkarları həmin muzeylərdə olan Azərbaycan xalqının tarixi və mədəniyyəti ilə bağlı qiymətli əşyalar, rəsm və heykəltəraşlıq əsərləri, dünyaşöhrəti Azərbaycan xalçaları, xalça məmələtləri, Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərinin xatirə əşyaları, digər qiymətli materialları qarət edərək Ermənistana və digər ölkələrə daşıyıblar. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə erməni vandalizmə məruz qalmış dini, tarixi və yerli memarlıq abidəsi hesab edilən binaların bərpası və yenidən qurulmasına xüsusi önem verirlər. Melumdur ki, Vəqifin məqbərəsi artıq bərpa edilib. Ermənilər tərəfindən güləbaran edilmiş dahi şəxsiyyətlərimiz - Nətəvanın, Üzeyir Hacıbəylinin, Bülbülün büstləri ezelə torpağımıza getirildi. Vəqifin məqbərəsi, Vəqifin büstü yenidən açılıb, Üzeyir Hacıbəylinin abidəsi yenidən qoyulub. Heydər Əliyev Fondu tərəfindən aparılan bərpa işlərindən sonra Mehmandarovların malikanə kompleksinin açılışı olub. Qeyd edək ki, Mehmandarovların malikanə kompleksi Mehmandarov nəslinin nümayəndələri tərəfindən XVIII əsrde inşa olunub. Yaşayış kompleksine böyük yaşayış binası, kiçik yaşayış binası, aile məscidi və bulaq daxildir. 2021-ci ilin oktyabr ayından etibarən Mehmandarovların malikanə kompleksində, əraziləki aile məscidi və bulaqda təmir-bərpa işləri aparılıb, bulağın damı əvvəlki veziyətinə getirilib. Bulaq Prezident İlham Əliyev 2022-ci ilin sentyabrında kompleksdə bərpa işlərinin gedisi ilə tanış olarkən istifadəye verilib. Yaşayış evinin həyətində XX əsrin əvvəllerinə aid tarixi fayton da dövrünün texnologiyalarına uyğun bərpa edilib. Görülüyüş işlərindən sonra malikanə kompleksində muzey ekspozisiyası qurulub.

Şuşada bütün tarixi binalar bərpa olunur

İşğaldan azad olunan ərazilərdə geniş-miqyaslı quruculuq işləri, mədəni-dini abidələrimizin bərpası davam edir. Azərbaycanın Birinci vitse-presidenti Mehriban Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondu işğaldan azad olunan ərazilərdə 2020-ci il dekabrın 8-dən etibarən mədəni-dini abidələrin, məscidlərin bərpası layihələrinin icrasına başlayıb. Bununla da Heydər Əliyev Fondu tarixi bərpa işlərində dövlət tərəfindən həyata keçirilən layihələrə vətəndaş cəmiyyətinin üzvü kimi öz dəstəyini göstərir. Aparılan işlərə yerli ekspertlərlə yanaşı, xarici mütəxəssislər də cəlb olunub. Heydər Əliyev Fondu qarabağdakı bərpa layihələrinin bir hissəsi isə Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşa şəhərində həyata keçirilir. Bunların si-

rasına dahi Azərbaycan şairi və ictimai xadim Molla Penah Vəqifin muzey-məqbərə kompleksinin, Vəqifin büstünün yenidən qurulması, görkəmli bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin heykəlinin Şuşada yenidən ucaldılması və digərləri daxildir. Heydər Əliyev Fondu həzirdə Şuşada daha bir neçə layihənin bərpasını başa çatdırır. Mehmandarovların malikanə kompleksi də bu layihələrdən biridir. Bir çox əlamətdar hadisələrə şahidlik eden Şuşamızda Yuxarı Gövher Ağası məscidinin yenidənqurma və bərpa işlərindən sonra açılışı, Saatlı məscidinin və Milli Xalça Muzeyinin Şuşa filialının açılışları və s. Şuşanın yenidən qurulmasının təzahürüdür. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva noyabrın 7-də Şuşada Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Mamayı məscidində aparılan bərpa işləri ile tanış olublar. Hazırda məsciddə "PAŞA Holding"ın dəstəyi ilə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa işləri həyata keçirilir.

Mamayı məhəlləsində XIX əsrin sonlarında Kərbəlayi Səfixan Qarabağı tərəfində inşa edilib

Məscid Şuşa şəhərinin mərkəzi hissəsində yerləşən Mamayı məhəlləsində XIX əsrin sonlarında Kərbəlayi Səfixan Qarabağı tərəfindən inşa edilib. Düzbucaqlı quruluşu olan ikimərtəbeli məscidin sütunlu interyeri var. Məhəllə məscidləri kimi Mamayı məscidinin də damında azan vermək üçün taxtadan gül-dəstə quraşdırılıb. Burada da məscid, bulaq, kiçik meydən, hamam olub. Lakin işğal zamanı onlar da erməni vandalizmə məruz qalıb. Sovet hakimiyəti illərində isə Mamayı məscidi poeziya evi kimi fealiyyət göstərib. Bərpa işləri Mamayı bulağını da əhatə edir. Vaxtılı Mamayı məhəlləsindəki bulağın yuxarı hissəsində kitabə olub. Kitabədə bulağın 1900-cü ilde Səmed ağa Cavanşir tərəfindən tikildiyi yazılmışdır. Ermənilər Şuşanı işğal altında saxladığı dövrədə şəhərdəki bir çox abidələr kimi Mamayı bulağını da erməniləşdirməyə çalışıblar. Bulağın üzərindəki yazılar silinib və yerinə xaç işarəsi həkk olunub. Bundan başqa, ermənilər saxtakarlıq edərək bulağın daşlarından üzərində erməni və rus dilində yazılmış lövhə de həkk ediblər. Aparılaçaq işlər zamanı Mamayı məscidinin və bulağın tarixi görkəmi bərpa olunaraq istifadəyə veriləcək.

Şuşada Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Cöl Qala məscidində və bulağında bərpa işləri aparılır. Cöl Qala məscidi XIX əsrde Şuşa şəhərində fealiyyət göstərən 17 məscidən biri olub. Məscid XIX əsrə Kərbəlayi Səfixan Qarabağı tərəfindən tikdirilib. Məscid minarəsiz formada inşa edilib. Onun forması Şuşa şəhərinin əksər məscidləri kimi

düzbucaqlı olub. Məscidin ümumi girişi asimetrik şəkildə düzülmüş əsas fasaddan ibarət olub. İbadət ocağının interyeri tamamilə İslam memarlığına uyğundur. Məscidin daxili hissəsi dörd ədəd səkkizgözlü daş sütunla bezədilib. Məscidin taleyi Şuşa şəhəri 1992-ci ilin mayında Ermənistən silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edildikdən sonra şəhərin digər tarixi abidələri kimi olub və bu dini-tarixi abidəmiz de dağıdılaraq talan edilib.

Cöl Qala məscidinin yaxınlığında məscidin əslubunda tikilən XIX əsrə aid Cöl Qala bulğası yerləşir. Şuşa şəhəri Ermənistən silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edildən sonra bulaq da dağıdırıb, daş kitabələri de məhv edilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Şuşa şəhərində "Qızlar gimnaziyası" tarixi abidə binasında həyata keçiriləcək işlərlə tanış olublar. Xatırladaq ki, Şuşada müstəqil qız məktəbi 1875-ci il oktyabrın 26-da Şuşa ehalisinin təşkil etdiyi "Xeyriyyə cəmiyyəti" tərəfindən təsis olunub. Dini etiqadından və mənşeyindən asılı olmayaraq, bütün qızlara burada təhsil almaq imkanı yaradılmışdı. Tədris planına rus dili, hesab, ana dilində oxuma, yazma, hüsnxət, rəsm, rəsmxət, ümumi coğrafiya, tarix, ölkəşünaslıq daxil idi. Eyni zamanda, məktəbdə milli mahnilər öyrədilir, təbiət, tarix və fizikadan dərs verilirdi. Məktəbdə təhsil ödənişi olsa da, kasib ailələrin övladları təhsil haqqından azad idilər. Əlavə təhsil haqqı və rənərə fransız və alman dilləri də tədris edilir, müsiki öyrədilir. Qızların rus dilində təhsilinə diqqəti artırmaq və xərcin bir qismını xəzinədən ödəmək şartı ilə Şuşa qız məktəbi 1894-cü ildə Şuşa Marinski qız məktəbi adını aldı və dördüncü il məktəbə çevrildi. Məktəb 120 şagirdlə fealiyyətə başladı. 1895-1896-ci tədris ilində burada 147 qız təhsil alındı. Bu məktəbin təşkili azərbaycanlı qızların da rus dilində təhsilinə şərait yaratmışdı. Şuşa Marinski qız məktəbi qadınların təhsili sahəsində, azərbaycanlı qızların Avropa təhsilinə yolları açılmışdı. Sovet məkanında yaşıdığını ilərde bina internat məktəbi kimi fealiyyət göstərib. Gələcəkdə buranın dekorativ tətbiqi sənət mərkəzi və mədəni sahələr üzrə inzibati bina kimi istifadə olunması planlaşdırılır.

Onu da qeyd edək ki, hər daşında tarix yaşanılan Şuşamızın her kückə və meydanında yaddaşımızın qapalı qalan məqamları açılır. Təməli 1752-ci ildə Qarabağ xanı Pənahəli xan tərəfindən qoyulan Şuşa şəhəri ilk dövrələrdə Şuşa adı ilə yanaşı, xanın şərefinə Pənahəbad da adlandırıldı. Sonrakı dövrədə şəhər sadəcə Qala adlandırıldı. Bir müddət sonra xalq qalanı Şuşa qalası, sonrakı dövrədə isə sadəcə Şuşa adlandırıldı. Şuşa qalasının üç əsas qapısı var idi: Gəncə, İrəvan və Ağoglan qapıları. Mənbələrdə qeyd olunduğu kimi, hər üç qapının adı tarixi mənbələrdə tez-tez xatırlanır, həmçinin onlar Şuşanın XIX əsrde çəkilmış bütün Baş planlarında qeyd edilir. Şəhər işğaldan azad edildikdən dərhal sonra tarixi Şuşa qalasında bərpa işləri görüllüb. Qala üzərindəki Şuşa yazılı bərpa edilib. Erməni vandalizmizin izləri tamamilə aradan qaldırılır. Bütün bunlar xalqımızın öz keçmişini bərpa etməsi, dəyərlərinə sahib çıxməsi deməkdir. Təbii ki, insanlar Şuşaya, Xankəndinə, Xocalıya və digər işğaldən azad edilən əraziləre tam şəkil də qayıtdıqdan sonra bölgədə həyat öz axarına düşəcək.

İLHAM ƏLİYEV

Müeyyən yaşa çatdıqdan sonra balacalar üçün hər gün yeni əyləncə, yeni dostlar tapmaq istəyi yaranır. Bu, insanın təbiətindən irəli gəlir. Doğrudur, indi dövrün tələblərinə ayaq uydurmaq, ehtiyaclarımızı qarşılığa bilmək üçün daha çox işləməye məcbur qalan valideynlər övladına yetərlə zəman ayırmada da çətinlik çəkir. Həmçinin, bağçalarda tərbiyə və təlim peşəkar olduğu üçün uşaqları ora göndərmək daha yaxşı seçimdir.

Valideynlər hər baxçaya etibar etməməlidir?

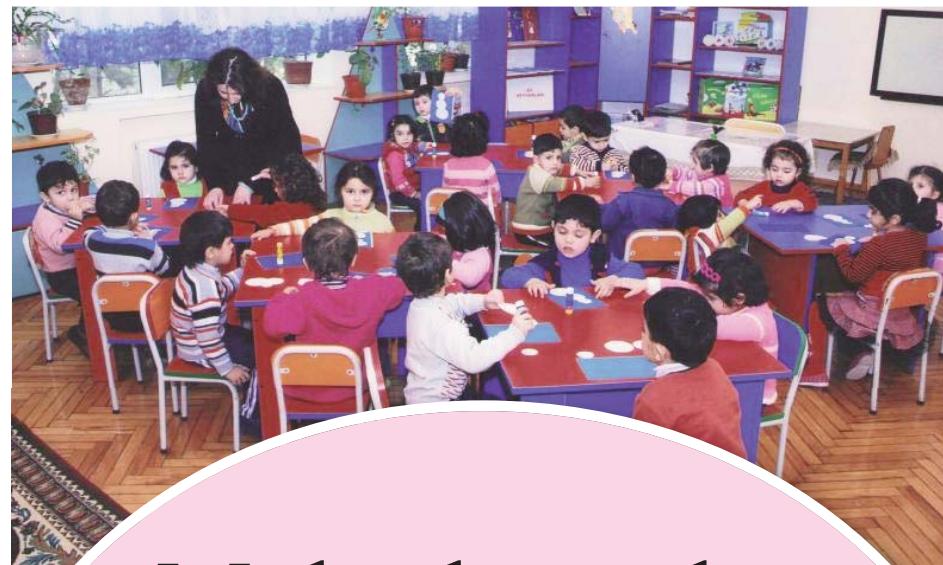
Məktəbəqədər təlim-tərbiyə uşaqların geləcəyi üçün ən məqsədə uyğun başlangıçdır. Pedaqoqlar bildirir ki, övladlarımızın bu dövrə necə təhsil alması, hansı təlimləri görməsi, hansı tərbiyədən keçməsi olduqca lazımlıdır. Ona görə də məktəbdən əvvəl təhsil alacağı bağçanı sevməsi, müəllimləri qəbul etməsi mühümdür.

Təhsil, təlim və tərbiyə doğum ilə başlayıb həyat boyu davam edən bir prosesdir. Övladlarımızın məktəbəqədər təhsilinə vaxtından əvvəl başlamaq da doğru deyil. Bağçaların əsas təyinatı uşağın etraf ələmle tanış etmək, ibtidai təhsilə dəstək üçün ilkin məlumat bazası yaratmaq, rəngləri, fiqurları tanıtmaq, normal ünsiyət və etiket qaydalarını öyrətmək, fiziki və zehni sağlamlığını qorumaqdır. Məhz bu üzdən UNICEF də məktəbəqədər təhsil müəssisələrini həyata ən yaxşı başlangıç olaraq xarakterizə edir.

Bağça az, bağçalı çox

Azərbaycanda uşaq bağçaları. əsasən, 2 yaşından uşaq qəbuluna başlayırlar. Amma daha kiçik yaşda övladını bağçaya əmanət edən valideynlər də var. Onların sırasında çalışan, işi çox olan, səhhətində problem olan valideynlər də var. Bütün hallarda bağçalar uşaq tərbiyəsində əhəmiyyətli rol oynadığı üçün valideynlərin əksərən seçimi ora olur.

Azərbaycanda olan 1 844 məktəbəqədər

Məktəbəqədər təhsil harada olmalı?

Uşaqlar məktəbə, məktəbəqədər təhsil qruplarında, yoxsa bağçalarda hazırlanmalıdır?

təhsil müəssisəsinin 1 696 ədədi dövlət, 148 ədədi özəldir. 2022-ci ildə də özəl müəssisələrin sayında artım davam edib. Bir ildə özəl bağçaların sayı 11 ədəd artıb. Özəl məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin daha çox hissəsi körpələr evidir. Körpələr evlərinin sayı 80, uşaq bağçalarının sayı isə 68-dir. Özəl məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin 146-sı şəhər yerlərində, 2-i kənd yerlərində yerləşdir. Özəl müəssisələrdə uşaq sayı dövlət müəssisələri ilə müqayisədə xeyli azdır. Orta hesabla bir dövlət məktəbəqədər təhsil müəssisəsinə 66 uşaq düşdüyü halda, özəldə say 39-dur. Ümumiyyətdə ölkəmizdə bağçaya gedən uşaqların sayı 99 minə yaxındır. Uşaqlar 6 yaşınadək bağçalarda tam ödənişsiz formada tərbiyə olunurlar.

Azərbaycanda bağçalar səhərlər saat 7-də açılır. İki tezden başlayan valideynlər üçün bu imkan əlverişlidir. Saat 18-e qədər tərbiyəcilerin və pedagoqların nəzarətində olan uşaq gün ərzində normal qidalanma ilə

təmin edilir. Amma bəzən allergik xəstəliyi olan, xüsusi qida rejimi olan uşaqlar üçün valideyn evdən bağçaya yemek aparır və uşağının bu yeməkə qidalanmasını istəyir. Nahardan sonra uşaqlar ən az bir saat yatır. Yuxudan əvvəl və oyandıqdan sonra da gündəlik proqrama uyğun tədris edilirlər.

Bağçanı necə seçməli?

Bağça seçcərkən diqqət edilməsi vacib olan məsələlərin en birincisi pedagoq məsələsidir. Tədris müəssisəsinin maddi imkanı nə qədər yaxşı olursa olsun, tədris proqramı mükəmməl də olsa uşaqlarla bütün gün birlikdə olan, proqramı tətbiq edən müəllimdir. Bağça müəllimlərinin həm də uşağa ana şəfqəti ilə yanaşması onların uşaqlar tərefindən daha tez qəbul edilməsi deməkdir.

İndi bağçalarda yer çatışmazlığına görə 15 nəfərlik qrupda 20-25 nəfər uşaq tərbiyə

edilir. Bu da təbii olaraq müəllim üçün daha çox yük və əziyyət deməkdir. Belə olduqda zaman darlığından pedagoq uşaqlara yeteri qədər diqqət ayıra bilmir. Pedaqoqlar məsləhət görür ki, bağçalarda 2-3 yaşlı körpələrin qrupunda hər 5 uşaga bir müəllim nəzarət etməlidir. Yəni 15 nəfərlik qrupun 3 pedagoqu olmalıdır. 3-6 yaşlı uşaqlara nəzarət edən müəllimin öhdəsinə isə 12 uşaq vermək olar, amma köməkçi müəllimin olması şartı ilə.

Valideynlər övladını bağçaya qoymadan önce mütləq tədris müəssisəsi ilə ya-xından tanış olmalı, şərtlərini öyrənməlidirlər. Bağça gigiyenik qaydalara cavab vermeli, təhlükəsiz yerdə yerləşmeli, otaqların və həyətin quruluşu uşaga zərər verməməli, oyuncalar keyfiyyətli olmalı, otaqda yixala-caq stol, şkaf olmamalı, kəsici, deşici və iti əşyalar olmamalıdır. Normal idman zali, oyun meydançası olmalıdır. Magistral yolda yerləşməməlidir. Yanğın təhlükəsizliyi və

yaşlıların məktəblərdə yaradılmış məktəbə-qədər qruplara cəlb edilməsini doğru hesab etməyen pedagoqlar bunun uşaqları normadan artıq yüklənməsi kimi qiymətləndirirlər. Məktəbəqədər proqram hər uşaqın fərdi xüsusiyyətinə də malik olmalıdır. Zehni və əqli cəhətdən inkişaf etmiş bir uşaqla nisbətən sakit və gec qavrayan uşaqın dərs proqramı eyni olmamalıdır. Bunu bilən bağça pedagoqu belə uşaqla fərdi məşğul olur.

Ümumiyyətlə, insanların təlim və tərbiyəsinin əsası körpəlikdə qoyulur. Xüsusiylə də bağçaların həyatımızdakı rolu danılmazdır. Buna görə də hər bir uşaqın böyümə erəfəsində yolunun bağça ilə kəsişməsi onun şansı kimi qiymətləndirilir. Bütün hallarda, kiçik ikən yolumuza işiq tutan əsl müəllimimizin olması hamımızın şansıdır.

Lale Mehrali

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Fransada olduğu zaman yeni ağasının gücünə və himayəsinə güvəndiyindən başını tamamilə itirib. Özü də elə itirib ki, "France 24" telekanalına müsahibə verərkən öz müttəfiqi, bundan əvvəl ağası bildiyi Rusiyaya ünvanlaşmış təxribat xarakterli bəyanatlar da səsləndirib və üstəlik, Azərbaycanı əsassız olaraq mühabibəyə və təcavüza hazırlaşmaqdə belə ittiham edib. Paşinyanın təxribat xarakterli həmin bəyanatlarından, əsassız ittihamlarından belə melum olur ki, rəsmi Parisin, eləcə də Emmanuel Makronun öz erməni bacılara vəd etdiyi dəstəkdən özünü itirən erməni baş nazir fərqliə belə varmadan iç üzünü açıb ortaya qo-yub.

Fransada olduğuna görə öz ağasının qanadları altına sığındığını düşünen Nikol Paşinyan əvvəlcə KTMT-də ölkəsinin iştirakının dondurulduğu barədə ağız dolusunda danışmaqla, əvvəlcə özünü qəhraman kimi göstərmək qərarına qəlib. Hətta bunun ardınca da erməni baş nazir Moskvani İrəvan da hökuməti devirmək cəhdində ittiham da

Fransada maskasi cirilan SİYASI RİYAKAR

edib. Bir qədər də irəli gedən Nikol sonra da utanmadan Rusiyani hədələməyə belə özündə cəsəret tapmış kimi davranıb. "Arxalı köpək qurd basar" zərb məsəlində deyildiyi kimi, Fransa prezidenti Makronu öz arxasında görən, yeni ağasının ağışunda özünü hiss edən Paşinyan, əvvəlki ağasına dil uzatmağa da cəsəret edib. Şübəsiz ki, o bununla Rusiyaya qarşı qərəzli mövqeda olan böyük bacısının sadıq köpəyi olduğunu göstərməyə çalışıb və hadisələrin gedişindən belə məlum olur buna nail olub da. "Biz öz erazimizdə qeyri-qanuni, qanunsuz hərəketlərə dözə bilmerik" deyən erməni baş nazir hansı qanunsuzluqlardan danışdığını heç özü de bilmir, amma bununla belə səsəm fikirləri ile sülh niyyətində olmadığını bir daha göstərmiş və ilk növbədə özünü ifşa etmiş olur. Görünən odur ki, Nikol Paşinyanın növbəti dəfə maskası Fransada cırılırdı və esl mahiyyəti ortaya çıxdı.

"Azərbaycanın Ermənistana hücumu hazırlaşdığını" deyən baş nazir Nikol Paşinyan hətta utanmadan onu da qeyd edib ki, rəsmi Bakının "Qərbi Azərbaycan"la bağlı bəyanatları Ermənistənən böyük hissəsinin Azərbaycan ərazisi hesab edilməsi deməkdir. "Biz tez-tez Qərbi Azərbaycanla bağlı bəyanatlar eşidirik - bu bəyanatlar həqiqətən de hansısa məna kəsb edir. Haqqında danışçıları və nəzərdə tutduqları bu Qərbi Azərbaycan əslində, Ermənistəndir. Bu o deməkdir ki, Ermənistən Respublikasının böyük hissəsinin Qərbi Azərbaycan olduğunu deyirlər", deyən erməni baş nazir ərazi bütövlüyü və sərhədlerin toxunulmazlığı prinsiplərinin Azərbaycan tərəfindən tanınmadığı təqdirdə sülhün mümkünsüzlüyü barədə fikir səsləndirib.

Guya Azərbaycan tərəfindən ciddi təhlükə ilə üzləşməsi barədə təbliğat aparmağa çəlisan Ermənistən rəhbərinin riyakarcasına növbəti dəfə yalana el atlığı dərhal bəlli olur, çünki rəsmi Bakı dəfələrlə Ermənistəna qarşı ərazi iddialarının olmadığını vurgulayıb. "Bizim siyasetimiz beynəlxalq hüquqa əsaslanır. Biz Ermənistənən ərazisine iddia etmirik və onlar öz iddialarından el çəksinlər", deyə fevralın 14-de andığın mərasimində çıxışı zamanı cənab Prezident Əliyevin bəyan etdiklərinin ardınca erməni baş nazirinin qeyd olunan şəkildə belə yalan danışması riyakarlıq nümunəsidir. Belə riyakarlıqla Nikol sülh niyyətində olmadığınu bu bəhanələrlə və əsassız iddialarla göstərmiş olub. Şübəsiz ki, Ermənistən lideri Fransada özünü göstərmək, rəsmi Parisin məlum pozuculuq planına, sülhə mane olmaq səylərinə "sadıq nökər" kimi qulluq etdiyini nümayiş etdirməyə çalışıb və bununla əslində, həqiqətən de sülh niyyəti olmayıdı bir daha öz təsdiqini tapıb.

Nikol Paşinyanın Fransada səsləndirdiyi bəyanatlar sübut edir ki, Ermənistən rəsmi Parisin göstərişi ilə regionda yeni müqəqifə belə tərətməyə hazırlıdır. Hətta, erməni tərəfi Basarkeçər rayonunun Yuxarı Şorca qəsəbəsi istiqamətində yerleşən mövqelərdən Kəlbəcər rayonunun Yellidcə qəsəbəsi istiqamətində Azərbaycan Ordusunun mövqelərini iricəpli pulemyotlardan atəş tutması bir daha təsdiq edir ki, Ermənistən silahlı qüvvələrinin istənilən anda yenidən təxribatlara el atması mümkünür. Diqqətə çatdırıq ki, vəziyyətin gərginleşməsinin qarşısını almaq və iki ölkənin şərti sərhədində sabitliyi təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Ordusunun bölmələri haqqında qeyd olunan təribatlara qarşı ciddi reaksiya

kömək edəcəyini açıq şəkildə bildirib. "Ermənistən yaxın və orta mənzilli raketlərə ehtiyacı olarsa, onlar da təmin ediləcək", deyə bildirən Fransanın müdafiə naziri Sébastien Lekornunun sözleri erməniləri bir daha təribatlar tərətməyə sövq edib. Fransa tərəfi belə "himayədarlıq" etmekle, vəziyyəti gərginləşdirəcəyinin fərqindədir, amma qətiyyən niyyətdən el çəkmək istəmir. Əksinə, Lekornunun açıqlamalarından da görünür ki, Fransa Cənubi Qafqazda möhkəmlənmək üçün İrəvanı əslində, heç də "müdafia" üçün nəzərdə tutulduğu deyilən silahlarla yox, Azərbaycana qarşı hücum məqsədləri üçün istifadə oluna bilən silahlarla doldurmağa hazırdır və buna da çalışır. Görünür buna görə də başda elə baş nazir Paşinyan özü olmaqla, ermənilər bu vəziyyəti öz təxribatlarını tərətmək üçün müabit şərait hesab ediblər. Yəqin ki, Vovayeviç də digərləri kimi fransız bacılarının dəstəyində "cəsəretlənərək", ağlına geləni sayıqlamağı özünə rəva bilib.

Fevralın 17-de cənab Prezident İlham Əliyev və Ermənistən lideri Nikol Paşinyanın Münxen Təhlükəsizlik Konfransı çərvəsində keçirilən görüşündə, erməni baş nazirin sülh sazişi üzrə müzakirələrin davam etdirilməsi razılığına gəldiyini göstərməsinin, görüşü konstruktiv hesab etməsinin ardınca, daha dəqiq desək, sözügedən görüşdən cəmi dörd gün sonra Fransaya səfəri zamanı bütün konstruktiv yanaşmaları və razılaşmaları bir ke-nara ataraq, Azərbaycana qarşı yeni iddialar irəli sürməyə başlaması onun siyasi riyakarlığını göstərir. Doğrudur, belə fərqli mövqenin Paşinyan tərəfindən nümayiş etirilmesi hansısa bir təccüb doğura bilməzdə, cün-

verməyib. Əksinə, rəsmi Bakı Ermənistən hərbi rəhbərliyini, regionda sabitliyin qorunması naməne bu cür təxribatlara yol verməməyə çağırmaqla kifayətlənib. Lakin Ermənistən tərəfi çox yaxşı bili ki, belə təxribatlarına Azərbaycan tərəfinin cavabı onlar üçün çox acıncıqlı nəticələr və felaketlər vəd edir. Bununla belə yənə də ermənilərin belə təxribatlara "cəsəret" etməsi həqiqətən de düşündürçürür və bir çox möqamlara aydınlıq getirmək üçün yeterlidir.

Diqqət çəken möqam ondan ibarətdir ki, Ermənistən tərəfinin şərti sərhəddən son təxribatı məhz Fransanın müdafiə naziri Sébastien Lekornunun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin Ermənistənda olduğu vaxt ermənilər tərəfindən tərədilidir. Görünür, ermənilər yenə də fransız bacılarını görüb, himaya hiss edib, ne isə edə biləcəklərini düşünüb. Onu da nəzərə çatdırıq ki, "Le Figaro" nəşrinin yaydığı xəbərə görə, fevralın 22-de Fransa silahlarının bir partiyası, o cümlədən gecəgörmə cihazları və durbinlər də daxil olmaqla Ermənistəna bir sıra hərbi avadanlıqlar göndərilib. Deməli, ermənilərin növbəti təribatlar tərətmələri üçün Fransa dəstək olub və təxribatçılar da bundan sui istifadə etmək qərarına gəliblər. Doğrudur, nəyə isə nail ola bilməyiblər, ola da bilməzlər, amma ən azından, erməni tərəfi öz çirkin niyyətini, sülh istəmədiyini bir daha göstərmiş olub və Fransanın da regionda vəziyyəti gərginləşdirmək niyyətləri növbəti dəfə öz təsdiqini tapıb.

Ermənistən müdafiə naziri Papikyanla İrəvana keçirildiyi birgə brifinqdə Lekornun bəyan etdikləri onu deməyə əsas verir ki, Fransa hələ də bölgədə münaqışını qızışdırmaq niyyətindədir. O, açıq şəkildə, özü də növbəti dəfə bəyan edib ki, Fransa Ermənistənə "himayədarlıq" etməyə davam edəcək. "Daha ciddi, Thales radarları kimi texnologiyalar da var. Hər dəfə müdafiə silahlarından danışırıq, amma hava hücumundan müdafiə sistemlərindən istifadə etməməyin yeganə yolu heç kimin heç kime hücum etməməsini təmin etməkdir. Bu, əməkdaşlığımız üçün çox vacibdir. Bizim prioritetimiz Ermənistənə kömək etməkdir", deyən Lekornu, Fransanın işgalçi ölkəyə

onun bir-birini təkzib edən bəyanatları fonda qeyri-ciddi siyasetçi kimi tanıdığını hər kes qəbul edir. Amma bununla belə, onun sülh prosesində maraqlı olduğuna dair yaratdığı görüntü növbəti dəfə ifşa olundu və məhz Nikol Paşinyanın "Frans24" telekanalının tribunasından səsləndirdiyi iddiaları fonunda riyakarlığı ilə özü-özünü ifşa etmiş oldu. "Danışıqlar zalında çox şeyin konstruktiv və faydalı olduğu hallar olub, lakin biz onların həyata keçirilməsini görmürük", deyə Fransa telekanalının kameraları önünde sayıqlayan Paşinyan bununla da Münhen görüşünün əhəmiyyətini kiçitməyə çalışıb, eləcə də həmin görüşün mənasız olduğu mesajını da verib. İkiterəfli danışıqlarda "konstruktiv siyasetçi" obrazını yaranan Paşinyan bir növ həmin masadan qalxan kimi siyasi riyakarlığını ortaya qo-yub.

Sözsüz ki, Nikol Paşinyanın irəli sürdüyü gündəliyinin heç bir konstruktiv tərəfi olmadığı belliidir. Çünkü göz önündədir və bəlli olan odur ki, o, faktiki olaraq sülh sazişi üzrə razılaşmaq və ortaq məxrəc tapmaq niyyətində görünmür. Görünən odur ki, erməni baş nazir Azərbaycanın mövqeyini nəzərə almadan, "sülh sazişi" adı altında bölgədə üstünlük qazanmaq niyyətindədir və qarşılıqlı anlaşma prinsipləri onun heç yadına da düşmür, onu hem maraqlandırır da. Əksinə, "Frans24" kanalına müsahibəsində bəlli olur ki, onun yadına düşən və onu maraqlandıran hiyləgərlik, yalançılıq etmək sülhdən uzaq olmaq, üstünlük baxımından nə isə əldə etməkdir. Bu isə hazırlıda qətiyyən mümkün görünmür və onun özünün də, ölkəsinin də mümkün təribat planları mövcud hərbi və siyasi şərtlər daxilində Azərbaycanın mövqeyinə qətiyyən təsir edə bilmez. Ümumiyyətlə, erməni baş nazir Nikol Paşinyan hansı ölkənin qanadı altına girməsindən asılı olmayaraq, yenə də Azərbaycanın mövqeyinə zərre qədər təsir etməyi ağlına belə gətirməsin və bir dəfəlik dərk etsin ki, onun növbəti dəfə Parisdə maskası cirildiği zaman qazandığı siyasi riyakar adı olub.

Inam Hacıyev

TƏRS BAXIŞ

“Xocalı faciəsi bizim unudulmaz tariximizdir”

KOMİTƏ SƏDRİ ŞƏRH ETDİ

Bəndək: Tahir Rzayev, Döşəmə: Elçin Salayev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev, Azərbaycan xalqı uzun illər Xocalıya ədalət istəyib və bu istiqamətdə beynəlxalq təşkilatlar qarşısında ciddi məsələlər qaldırılıb. 2008-ci ildən isə Heydər Əliyev Fondu-nun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə Xocalıya ədalet beynəlxalq maarifləndirmə kompaniyası həyata keçirilir. "Xocalıya ədalet kompaniyasının sistemli fəaliyyətinin nəticəsidir ki, dünyanın bir sıra ölkələri Xocalıda ermənilər tərəfindən törədilmiş cinayətləri soyqırımı kimi tanışdır, müəyyən qərar və qətnamələr qəbul etmişlər. Çünkü Xocalı soyqırımı dünyanın gözü qarşısında baş vermiş qanlı cinayətdir. Xocalı soyqırımı inkar etmek ədalətsizlik və viddansızlıqdır, halbuki Ermənistan dövləti, o vaxt və bu gün onun arxasında duran eyni qüvvələr, eyni ölkələr əllərindən gələnlər edirdilər ki, bu barədə məsələ ört-basdır edilsin, Ermənistan məsuliyyətə cəlb olunmasın, həmin ölkəyə qarşı hərhənsi bir sanksiya tətbiq edilməsin və onlar cəzasız qalsınlar." Bu ifadələr Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Xocalıya səfəri zamanı səsləndirilir və cənab Prezident Xocalı sakinləri ilə görüşərkən, burada Xocalı soyqırımı momerialının təməlini qoyarkən bir daha xatırladı ki, Xocalı soyqırımı heç vaxt xalqımızın yaddaşından silinməyəcək, heç vaxt Azərbaycan xalqı bu qanlı cinayəti unutmayacaq". Bu sözləri SIA-ya verdiyi açıqlamasında Milli Məclisin Aqrar Siyaset Komitəsinin sədri, millet vekili Tahir Rzayev deyib.

Komitə sədri xüsusilə vurğulayıb ki, dövlətimizin rəhbəri əmin olduğunu bildirib ki, Xocalı caniləri, bu soyqırımı töredənlər mütələq öz cəzalarına çatacaqlar. "Ölkə rəhbərinin çağırışları, Xocalı faciesinin qurbanlarına ehtiramı, onun nəinki sözlərində, əməli fealiyyətində özünün aydın ifadəsini tapır. Çünkü 44 günlük müharibə, 23 saatlıq anti-terror tədbirləri bir daha göstərdi ki, Azərbaycan xalqı, Azərbaycan Ordusu öz şəhidlərinin qisasını almağa qadirdir və bir çox cinayətkarların həbs olunması, bu gün qanun qarşısında cavab vermələri göstərdi ki, xocalılar, eləcə də şəhidlərimizin qanı yerde qalmır və qal-mayacaqdır.

Xocalıya səfər, Xocalı sakinləri ilə

görüşlər, Xocalının yenidən qurulması bu gün dünyanın diqqət mərkəzindədir və ölkəmizin rəhbəri də bunu bir daha xatırladaraq bildirdi ki, bu gün Azərbaycanın üçrəngli bayraqı işğaldan azad olmuş bütün ərazilərimizdə dalgalanır. Artıq beş yaşayış məntəqəsinə keçmiş köçkünlər qayıtmışdır. Ölkə rəhbəri bildirmişdi ki, bu il həmin yaşayış məntəqələrinin sayı 20-ye çatacaq. Bu il həm Xocalıda, həm Xankendidə artıq həyat bərpa ediləcək, o cümlədən bu yaxın yerlərdə yerləşən Malibeyli, Kərkicahən, Şuşanın Türşsu kəndləri də bərpa ediləcək, Ağdam şəhəri də bərpa ediləcək və gələn il Ağdamda

da ilk köç başlanacaq, yeni quruculuq işləri geniş vüsət alır.

32 ildən sonra xocalıların öz doğma yurdlarına qayıtmaları və burada möhtəşəm belə bir tədbirin keçirilməsi əlbəttə ki, Azərbaycan Prezidentinin qətiyyətindən, onun öz xalqına hörmət və ehtiramından, şəhidlərin ruhuna saygılarından xəber verir. Cənab İlham Əliyev Xocalıda sakinlərlə görüşərkən bir dəha dünyaya öz mesajını verdi və bildirdi ki, Xocalı soyqırımı qurbanlarının, həmçinin vətən uğrunda həlak olmuş digər şəhidlərimizin qanı yerde qalmadı, qisası alındı və budan sonra da onların qanının yerde qalmaması üçün bütün səylərimizi əsirgəməyəcəyik. Bu hər bir Azərbaycan vətəndaşını qürurlandırır. Çünkü Xocalı faciəsi dünyada analoq olmayan bir soyqırımdır və bu soyqırıma qiymət verməmək, onu dəyərləndirməmək, bu hadisələrə göz yummamaq beynəlxalq normalara diqqətsizlik, bəşəriyyətə sayqısızlıqdır. Cənab İlham Əliyev bunu dəfələrlə öz çıxışlarında, verdiyi bəyanatlarında səsləndirmiş və beynəlxalq təşkilatların, böyük dövlətlərin bu sayqısızlığını bila vasitə bəşəriyyətə qəsd kimi qiymətləndirmişdir. Bu bir həqiqətdir, çünki bu gün Ermənistan yalançı soyqırımlar haqqında iddialar qaldırır və buna da dünya ölkələri heqiqət donu geyindirir. Ancaq gözümüzün qarşısında, dünyanın gözü qarşısında baş veren Xocalı soyqırımına etinəsizlik göstərilməsi əlbəttə ki, bir nərkələrə qaldırır, bir nadanlıqdır. Cənab İlham Əliyevin Xocalıda mehz Xocalı soyqırımı memorialının təmelini qoyması dünyaya bir daha göstərir ki, Azərbaycan öz torpaqlarının sahibidir, öz şəhidlərinin xatirəsini əziz tutur və onların qanının yerde qalmaması üçün bütün tədbirləri həyata keçirir. Əlbəttə ki, bu bizi sevindirir, hər bir Azərbaycan vətəndaşında böyük qürur hissi yaradır, çünkü Xocalı faciəsi bizim unudulmaz tariximizdir və hörməti prezidentimizin dediyi kimi, bu soyqırım heç vaxt unudlmayacaq, vaxt yaddan çıxmayacaqdır", deyə Tahir Rzayev bildirib.

Inam Hacıyev

Hansi ölkələrdə Azərbaycan manatına maraq var?

EKSPERT AÇIQLADI

Azərbaycan manatı dünyanın ən dəyərli 15 pul vahidi arasındadır. Bəs manatın istifadəsi hansı səviyyədədir? Hansı ölkələrdə Azərbaycan manatına maraq var? SIA mövzu ilə bağlı iqtisadçı ekspert Xalid Kərimlinin fikrini öyrənib. Ekspert bildirib ki, başqa ölkələrdə manatla depozit, manatın yiğimi ilə rastlaşmayıb: "Manat bir kənara heç rubl, lirəye o qədər maraq yoxdur. Dünyada bir neçə yiğim valyutası var. Bunlar dollar, avro, funt-sterlingdir, Avrstraliya və Kanada dollarıdır. Təzelikcə yuen də bə sıraya qoşulub. Dünya ölkələrinin vətəndaşları üçün daha maraqlıdır. Manata marağın olması üçün tekce manatın güclü olması kifayət etmir. Həm də kapital bazarlarının, şirkətlərinin səhmlərinin, istiqrazlarının olması və birjanın normal fəaliyyət göstərməsi vacibdir".

X. Kərimli qeyd edib ki, manata ancaq daxilde maraq var: "Xaricdə də manata maraqlı ola biləcək şəxslər də həmvətənlərimiz, yaxud da Azərbaycanla biznes əlaqələri olan şəxslərdir. Məsələn Rusiyada, Türkiyədə hansısa ödənişi manatla qəbul edən fiziki şəxslər maraq göstərir. Manatın devalvasiyasından önce Təbrizdə olarkən manata maraq var idi. Yerli camaat təməndənse manata üstünlük verirdi. Bunu xaricində manata xüsusi maraq yoxdur. Azərbaycan iqtisadiyyatı dünya miqyasında çox balacdır. Bundan əlavə xarici investor manatı alıb nə etsin? Burada gərek normal birjalar olsun ki, manat alıb Azərbaycan şirkətlərinin səhmlərini, istiqrazlarını alsın. İnsanlar valyutani alaraq həmin ölkədə əmlak, səhmlər, istiqrazlar alırlar. Azərbaycanda buna uyğun şərait yoxdur. Həm də manatla bağlı ciddi risklər mövcuddur. Investor manatın məzənnəsinin necə hərəkət edəcəyini əsaslı təxmin edə bilmir".

Rəşid Qarayev

Bayramda necə qidalanmaq lazımdır?

DİYETOLOQ İZAH ETDİ

Ümumiyyətə, xalq olaraq bütün bayramları çox sevirik. Novruz bayramı sevilen bayram olduğu üçün çərşənbələrdən başlayaraq hazırlıq işləri görülür. Hər çərşənbə müxtəlif şirniyyatlar, yemeklər süfrəmizin bəzəyi olur". Bu barədə SIA-ya açıqlamasında diyetoloq Ləman Süleymanova deyib.

Onun sözlərinə görə, bayram boyunca möhtəşəm süfrələr açılır və bunu, xüsusi qeyd edirik: "İlk bayramdır ki, daha öncən hazırlanmış işləri görülməyə başlanılır. Hər çərşənbə Azərbaycanda ailələr süfrə arxasında olurlar və dadlı yemeklərdən yeyirlər. Paxlava, şəkərbura, şorqoqlu bayramın xüsusi şirniyyatlarıdır ki, bütün ailələrdə olur. Mütəxəssis kimi qeyd etmək istəyirəm ki, novruz bayramından sonra müraciət edənlərin sayı daha da çoxalır. Azərbaycanın, ümumiyyətə, geniş mətbəxi var və on yağılı, dadlı qidalardır hər zaman süfrəmizin bəzəyi olur. Bu bayramdan sonra insanların 80%-i piylenmədən əziyyət çəkir. Amma görürük ki, bəzi insanları belə bir sual məraqlandırır: "Biz necə qidalanaq ki, bayramda istədiyimiz yemekləri yedikdən sonra çəkimizi qoruyaq?". Bir mütəxəssis kimi qeyd etmək istəyirəm:

Süfrə mədəniyyəti

Süfrə mədəniyyəti insanın daxili ruhunu, qidalarda temasını göstərən psixologiyadır. Süfrə mədəniyyəti insanın daxili ruhunu, süfrəyle temas xətti göstərən amildir. Süfrə arxasına əyələrək elə insanlar var ki, qarşısına qida gələn kimi tələsərək yemək yeyir. Belə insanlarda mədə-bağırıqla bağlı 80% problemlər və piylenmə olur. Bəzi insanlar da var ki, yeməyi qarışdırmağı sevir və bir yeməkə kifayətlənmir. Mən həmişə o tip insanlara deyirəm ki, özündən də belə bir şey aşkarlamışsa, belə halarda yemeklərin dadına az-az götürürək dada bilərsiz. Əger şəkərdirsə, təzyiqi yüksəkdirse, bağırışında problem varsa, mədəde ciddi problemlər yaradacaq. Şəkər və təzyiqin yüksəlməsi ciddi məsəlidir. Statistik araşdırmlarla görə, hər bayram günləri ən azından əhalinin 35%-də bir çox problemlər müşahidə olunur. Bir çox xəstəxanaya müraciət edir və digərlərinə ev şəraitində tədbir görürlür. Süfrəde olduğumuz zaman ilk olaraq yüngül qidalardan başlamaq lazımdır: Tərəvəz, maye, yüngül limon tərkibli su. Daha sonra isə səliqəyle başqa yeməklərə keçə bilərsiz. Yeməkdən dərhal sonra təmiz yaşıl çay içmək lazımdır ki, yeməyin həzmi yaxşılaşdır. Təessüflər olsun ki, süfrədə qazlı içkilər, şirin kompotlar, mayonezli yeməklər, içkilər var və bu, çox ciddi problemlər yaradır. Məsləhət gorerdim ki, bir gün əvvəldən detox suları içilsin, et məhsulları yeyilməsin, səhər duran kimi su için, meyvə yeyin, gün ərzində fiziki aktiv olun, hərəkətlər edin ki, yarım saat sonra yaxşı qidalanma olsun. Bayram günün səhəri çəlişin mədəyə rahatlıq verin. Əsasən də mütləq havada tez-tez gəzin".

Sevilin Abbasova

Son zamanlar İrəvanın anti-Rusya xarakterli addımları, xüsusilə Qərble hərbi-siyasi cəhətdən yaxınlaşması, ələlxüs Fransa ilə açıq sövdələşmələr aparması nəhayət ki, Kremlin qıcıqlanması ilə nəticəsini tapdı. Məhz bu baxımdan, Türkiye və Azərbaycanla yanaşı, regionun aparıcı aktorlarından hesab edilən Rusiya Cənubi Qafqazda bu bölgəyə xas olmayan oyuncuların daxil olmasını əngəlləmək üçün yedək planını işə salmaq qərarını verir. Bu qərarın bazis hissəsi isə Ermənistən hakimiyyətinə dərs verməkdən ibarətdir. Artıq belə qənaətə gəlmək olar ki, Rusiya-Ermənistən gərginliyi bölge üçün fərqli bir situasiya proqnozlaşdırır. Beləliklə, Ermənistən baş naziri Nikol Paşinyan Moskvaya arxa çevirib bütün ümidi lərini Parise bağlayırsa, bunun nəticələrini də düşünməlidir. Hər halda, Yelisey sarayı son anda Kreml qarşısından geri də çəkile bilər və bu kimi ehtimal daha çox görünməkdədir. Amma hələlik, Fransa Ermənistəni silahlandırmaqla vəziyyəti öz xeyrinə dəyişəcəyini düşünür... Düşünməyinə düşnür, fəqət hazırlı zamana qədər Parisin kimlərin dərdindən derman ola bilməsi reallığını da unutmaq olmaz. Daha dəqiq desək, Fransa son anda yaxasını geriye çəkəcək.

Deputat: "Fransa bölgədə mövcud deyil, amma bunun əksinə olan reallıqlar mövcuddur"

Deputat, politoloq Rasim Musabəyova görə isə, Moskva İrəvanın oyubazlılığını seyr etməklə Parisin bir növ el-qol aqamasına şərait yaradır. "İrəvanın davranışlarına Moskvadan cavab ne qədər gec verilsə, da-ha sərfeli situasiya yaranı bilər", - deyən

deputat digər tərəfdən bildirib ki, Fransanın indiki halda Ermənistən təhlükəsizliyinə necə və hansı şəraitdə qarantiya rolunda çıxış edəcəyi müəmmalıdır: "...Çünki Fransa bölgədə mövcud deyil, amma bunun əksinə olan reallıqlar mövcuddur. Hazırda Ermənistənda Rusyanın 5 min nəfərlik kontigenti olan hərbi bazası var, Gümrüdə olan hərbçilər, hərbi hava qüvvəleri Rusiyaya tabedir. Eyni zamanda, Ermənistən sərhədlərini 4 min Rusiya sərhədçisi qoruyur. Agentura şəbəkəsinin sayını isə qeyd etməyə ehtiyac yoxdur".

Politoloq: "100-200 nəfərlik fransız polisi getirməklə

onların bölgədəki mövcudluqlarını təmin etmək mümkün deyil"

Rasim Musabəyov fransızların Ermənistəna hərbi qüvvə getirəcəyi iddialarını da şərh edib. Onun fikrine, 100-200 nəfərlik fransız polisi getirməklə onların bölgədəki mövcudluqlarını təmin etmək mümkün deyil: "Vaxtilə Rusiya Ermənistənə təhlükəli silahları vermiş, "İskender" rakətləri yerləşdirmişdi. Fransa isə indi Ermənistənə gec-görəmə cihazları verməklə nəyəse nail olmaq istəyir". Politoloq paralel olaraq Ermənistənin son davranışları fonunda sülhə zərəbə vurmaq ehtimallarını da dəyərləndirərək

qeyd edib ki, Paşinyan bununla heç nəyə nail ola bilməyəcək: "Bütün bunlara baxma-yaraq onun davranışları Azərbaycanın qarşısında duran məqsədlərə çatmağa manətötətmir".

İran faktoru və onun "qırmızı xətti"

Əlavə olaraq onu da xatırladaq ki, artıq İran da rəsmi şəkildə Ermənistənin ərazisində Qərb qüvvələrinin yerləşməsini "qırmızı xətt" adlandırb. Fransanın Ermənistənə ciçi-bacılığına açıq şəkildə qısqanan ve qeyz-lənən Tehran İrəvana xatırlatmalar edərək uzun illər bu ölkəyə nəfəslək açlığı bildirib və İranın maraqlarına zidd addımlar alma-mağə dəvət edib. Hələlik isə Ermənistən rəhbərliyi öz siyasi klounadası ilə məşğuldur və unudur ki, ölkə daxilindəki çoxminli Rusiya kontingenti hər an Moskvadan "vur" emri ala bilər. Həmçinin, Azərbaycan və Türkiye reallığı da bir anda Ermənistənin siyasi varlığını böyük sual altında qoymaq ezmindədir. Nə qədər gec deyil, İrəvan utopiyaya yuxusundan ayılmalı və əsl reallığı dərk etməlidir.

Afət Tahirqizi

Son vaxtlar maddi dəyərlər mənəvi dəyərləri üstələməkdədir. İnsanlarda depressiya, stres artıb. Hiyləgərlik və yalançılıq əsulları xeyli rəngarəngləşib və təkəlləşib. Əsas məqsəd çoxlu pul qazanmaq, vəzifə, səhərət əldə etmək və özünü başqalarından üstün göstərmək üzərində fokuslanıb. Qanunu, qaydanı pozmaq üstünlük sayılır, başqalarından fərqlənmək (bu, əksər hallarda pis şeylərdə olur) azarı gəncər arasında geniş yayılır.

Hətta gərgin münasibətlər ətraf mühitdən ailə daxilinə keçib və məhz bu səbəbdən münaqışlərin, boşanmaların və ailədaxili qətlərin sayı artır. Böyük sözünün vecinə alan da yoxdur. Bir çox gənclər açıqa deyirlər ki, biz hər şeyi biliyik və doğru edirik, siz yaşlı nəsil heç ne bilmirsiniz və səhv edirsiniz. Lakin reallıq bütün dövrlərdə və bütün ölkələrdə olduğu kimi tam əksini göstərir.

Heç kim etiraz etməz ki, son vaxtlaradək milli-mənəvi dəyərlərimiz həyatımızın əsas sütunu idi. El arasında yazılmamış qanunlar adlandırılan ictimai davranış kodexləri var idи və buna əmel olunurdu.

İnsanlar bir-biri ilə ədəb-ərkanla davranır, böyük-kicik, qadın-kışı yeri bilinirdi. İctimai yerlərdə şit hərəkətlər, ucadan mahni oxutmaq, dar keçidlərdə yolu kesərek səhbətleşmək və ya zarafatıya süpürələşmək, ucadan danışmaq, hara geldi zibil atmaq, avtobusda sürücü ilə söyleşmək, yarıcipaq gəzmək... yəqin ki, heç kimin ağlına belə gəlmirdi.

Bəs, sonra nə baş verdi ki, situasiya 180 dərəcə dəyişdi? 21-ci əsre kecid sənki başqa bir dünyani getirdi. Pul və karyera uğrunda amansızcasına mübarizə mənəvi dəyərləri tədrisən arxa plana keçirdi.

dəstek verir və tezliklə məşhur olub özlərinə yaxşı həyat təmin edirler. Digərləri də onlara baxış həvəslenir-nir... artıq domino effekti işə düşüb.

Televiziyalardan daha çox mənfi şəyələri təbliğ edir, maddi dəyərlərin mənəvi dəyərlərdən üstün olduğunu "göstərirər" (burada əlbəttə dövlət və ictimai televiziya kanallarını istisna etmek lazımdır, onlar hələ de televiziyanın əsas funksiyasını unutmayıblar). Vaxtilə ABŞ MKİ-nin rəhbəri olmuş Allen Dallesin şərq ölkələrində mənəvi deqradasiyani necə yaratmaq barədə məşhur "Məhvət-mə" doktrinası tam güc ilə işləyir və çox yaxşı da effekt verir.

Başqa cəmiyyətlərdə olduğu kimi, bizim cəmiyyətdə de məlum qlobal qüvvələr tərəfindən məşhur "Overton pəncərəsi" tətbiq olunur, dəyərlərin tədrisən dəyişilməsi prosesi aparılır. Bu "Overton pəncərəsi" haqda oxuyun, prosesin necə aparıldığını görecəksiniz, hər şəxə size aydın olacaq. Cəmiyyət dəyərlərin kəskin və sürətli dəyişməsinə razı olmadığı üçün, burada "diri qurbağının qaynar suda necə bişirmək" təcrübəsi tətbiq olunur.

Bəli, bu gün, yad dəyərlər, xüsusilə nəzəriyyələr və peşəkar təcrübələrlə hər şəy tədrisən dəyişdirilir. Bunun nəticəsində, indi müsbət şeylər mənfi sayılır, mənfi şeylər müsbət. Mənfilər çoxaldıqca müsbətlər azalır. Azlıq çoxluğa tabe olur. Burada qədim bir hind pritçasını yada salmağaya dəyər.

Rəvayətə görə, qədimdə bir şəhərin etrafındakı məşəlikdə tək yaşıyan, ibadət və elmlə məşğul olan

bir zahid müdrik varmış. Dünyanın qızıl dövrü imiş. Hər yanda əmin-əmanlıq bolluq və məhrivanlıq. Bir gün bu müdrik dağdan enir şəhəre və adamlara deyir ki, tezliklə hər şəy dəyişəcək, tam tərsine olacaq. Bunu əlamətinə onda biliçəksiniz ki, su dadını dəyişəcək bir qədər acı dadmağa başlayacaq. İnsanlar ona inanırlar. Yalnız bir gənc inanır və gedib çay kənarında özüne koma tiki, yeri qazib anbar düzəldir və oraya su daşıyıb toplayır.

Vaxt keçir, vədə yetişir, suyun dadı tədrisən dəyişməye başlayır. Genç dərhal köçür ordakı komasına və ancaq əvvələndən yığıldığı sudan içməyə başlayır. Hər dəfə şəhəre düşdükde baxı ki, adamlar dəyişib, əvvəl ayıb sayılan şeylər indi normal sayılır, əvvəl yaxşı sayılan işlər indi pis sayılır. Bu gənc onunla bununla mübahisə etməkdən yorulur, heç ki me izah edə bilmir ki, elə deyil, belədir. Hər dəfə bunu döyüb qovurlar ki, sən bizdən ağıllısanı. Gedir o müdrikin yanına ki, bəs mən neyəyim. Müdrik deyir ki, 3 yolun var, ya

bu kütlə ilə axıradək mübarizə aparaçaqsan, amma səni fiziki olaraq öldürə bilərlər, ya onların suyundan əlib onlar kimi olacaqsan, bu halda mənəvi cəhətdən əlcəksən, ya da cəmiyyəti tərk edib mənim kimi uca dağlarının başında tek yaşayacaqsan. Bu gənc çox düşünür, axırdı 3-cü yolu seçir. Gedir müdrikin yanına və ona xidmət etməklə ömrünün sonadək orada yaşayır.

İndi həmin "su" bəzi xarici mərkəzlər tərəfindən ölkəmizə, cəmiyyətimizə təklif olunur, çoxumuz isə bu suyun tərkibi haqda məlumatlı deyilik, elə "sudur də" deyib içirik. Lakin cəmiyyətdən hələ də o su-dan içməyən var, onları o su-dan içməyə məcbur etmək, ya da onun qərib dağ başına (xaricə) getməsinə səbəb olmaq lazımdır. Kefli isğəndərləri vurub öldürməyək. Mirzə cəlilləri, haqverdiyəlvərli, sabırları, nərimanovları, hacibəyovları, cəfərləri, zərdabılırları... xalqın uğrunda çırq kimi yanmış mütəfəkkirleri, mənfi adətlərə, cəhələtə qarşı böyük bir qüvvənin qarşısında qorxmadan mübarizə aparanları da belə etmişdir. Hərəsini bir cür çərəldib öldürdü. Lakin onların davranışları da yanmadı, ideyaları, amalları ölmədi, yaşadı və xalqımızı da yasaçıdı.

İndiki globallaşma dövründə mili-mənəvi dəyərlərimizi daha çox qorunaklıq, cənubi indiyədək heç vaxt olmadığı qədər güclü təzyiq və terror altındadır. Elmə-təhsilə dənərək fikir verib irəli getməliyik. Sağlam düşüncəli, savadlı uşaqlar yetişdirib tərbiyə etməli, xalqımızı, ölkəmizi dönyanın inkişaf etmiş ölkəsinə çevirecək insanları qorunmalı, küçə məğənnilərini və yarıçılpaq modelləri dinləmeli, əvezinə alımları, ziyalıları dinləmeliyik. Yalnız bu yolla bir miliət kimi yaşaya və inkişaf edə bilərik.

Elçin Bayramlı

Ermənistən mətbuatı cəmiyyətin "damarını tutaraq" Rusiya ya olan nifrətini yamaqdadır. İrəvanda və ökənən digər bölgələrində Moskvadan qlobal mənada artıq uduzduğu barədə fikirlər dolaşır və buna rəğmən keçmiş ağalarına qarşı münasibətlərə yenidən baxmaq qərarına gəlinib. Ermənilər Rusiyanın geləcəyini itirdiyindən bütün mahiyətini davamlı müharibəyə həsr edacəyini düşünürələr. Ermənistanda Rusiyadan qurtulmaq yolları aranır, amma bir yerə varmaq, məsələni həll etmək üçün imkanların tükəndiyini hiss edirlər. Qərbən son ümidi dərəcədən başqa bir şey deyil. Nəzərə alsaq ki, Ermənistanda nə varsə, hamısı Rusyanın əlindədir, bu prosesin, yəni ayrılmadan nə qədər ağır olacağını, hətta mümkünüsüz olacağını düşünenlər çoxluq təşkil edir.

"Gec olsun, güc olsun" prinsipi ilə davrananlar məsələni Rusiya sərhədçilərini İrəvanın Zvartnots beynəlxalq hava limanından çıxarmaqla başlamaq isteyiblər. Erməni mətbuatı yazır ki, bu proses yaxın vaxtlarda baş verəcək. Hava limanının rəsmisi bu qərarın nədən qaynaqlandığını açıqlaması da, əmin edib ki, siyasi qərar var. Maraqlıdır ki, Rusiya sərhədçilərinin Zvartnots hava limanında yerləşdirilməsi hökumətlərə razılaşma ilə tənzimlənmir. Əldə edilən məlumatə görə, Ermənistən Respublikası Milli Təhlükəsizlik Xidmətinin sərhəd qoşunlarının komandirləri ilə Rusiya FTX arasında

bu cür inkişafı isə Rusyanın Nikolayev və Odessanı tutmaq planlarını da nəzərdə tutur. Bu məqsədlərə çatmaq üçün Rusiya da-ha yüz minlərlə insanın həyatını - özünün və başqalarının həyatını qurban verməyə hazırlıdır".

İndi isə ermənilər sada seçim qarşısında qalıblar, belə bir dövlətin strateji müttəfiqi olaraq qalmaq, ya yox? Təbii ki, Rusiya Ermənistəni öz təsir zonasında saxlamağa hər cür cəhd edəcək. Ermənistən rəhbərliyi düşünür ki, Qərbən vəzifəsi Rusyanın bu planlarının qarşısını almaqdır: "Görünür, biz artıq bu qarışdırmanın kulminasiyasının başlangıcını görürük. Bundan sonra Rusiya hərbi bazalarının çıxarılması və onların başqa müttəfiq dövlətin bazaları ilə əvəzlənməsi məsəlesi olmalıdır. Və sonra - Al və NATOya gedən yol. Bu uzun və çətin olacaq, amma alternativ rus əsərətidir".

Bu arada dəqiqlişib ki, Ermənistən KTMT-də iştirakını dondurub. Amma Kreml prosedur qaydasının İrəvanın düşündüyü kim olmadığını hər addımda onlara anlatma-

Ermenistan-Rusya savaşı açıq müstəvidə

imzalanmış sənədə əsasən, Rusiya sərhədçiləri hava limanında xidmət edir. Milli Təhlükəsizlik Xidmətindən rus sərhədçilərinin hava limanından nə vaxt çıxarılaçığını soruşturduqda, kəşfiyyat xidmətindən onların bu barədə heç bir məlumatın olmadığını bildirilib.

Qeyd edək ki, 1992-ci ilde İrəvanla Moskva Ermənistən ərazisində Rusiya sərhəd qoşunlarının statusunu ve fəaliyyətini tənzimləyən saziş imzalayıblar. Lakin bu müqavilədə hava limanında xidmətlərin göstərilmesi ilə bağlı bənd yoxdur. Müvafiq olaraq, Rusiya sərhədçiləri orada mahiyətə qeyri-qanuni fəaliyyətlər həyata keçiriblər. Bunu dayandırmağın mümkün və lazımlığı, barədə məsələ dəfələr qaldırılsa da, sonuna qədər getmək mümkün olmayıb.

Amma Robert Köçəryan və Serj Sarkisyanın prezidentliyi dövründə Rusiya sərhədçilərinin çıxarılması, ümumiyyətə, mümkün deyildi. Hər iki prezidentin zamanında kurs Ermənistəni tamamilə Rusiyadan asılı bir dövlətə çevirmek olub. O zaman Ermənistən bir çox müstəqillik və suverenlik attributlarını itirdi. Və belə bir şəraitdə Ermənistənin faktiki olaraq normal dövlətlər ailəsinə qoşulması aşlışılmaz idi.

Sarkisyan təbii ki, ermənilərin Al-ya daxil olmağa can atlığı biliirdi, lakin 2013-cü il sentyabrın 3-də bu isteklərin real qiyməti-

ni hamı gördü. Ermənistən nəhayət Rusyanın Gömrük İttifaqına və Al-ya qoşuldu. Oradan çıxməq isə onlara girməkdən daha çətin olacaq. Amma ermənilər yene israrla seçim yolunu tutublar, Rusiya ilə, yoxsa Qərble bir olmaq. Bəli, indi bəziləri Rusyanın Ukraynada kollektiv Qərbi möglüb etdiyini düşünür. Amma erməni bunu yanlış fikir, illüziya adlandırırlar. Rusyanın qlobal mənada artıq uduzduğunu deyirlər. Düşüñürər ki, Rusiya gələcəyini itirib, bütün mahiyəti, bu gün və gələcəyi davamlı müharibələrə bağlıdır. Təbii ki, Kreml məsələyə fərqli yanaşır.

Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının sədər müavini Dmitri Medvedev Rusiya mətbuatına müsahibəsi zamanı, "Ukrayna Rusiya ilə ortaq dövlətdə normal həyat və ya sonsuz müharibə arasında seçim etməlidir" deyib. Erməni mediasının qənaətinə görə, o, olduqca serxoş vəziyyətdə olub. Belə bir vəziyyətdə yalan və boş-boş danışmaq çox asandır. Mətbuat yazır: "Həqiqət budur ki, sonsuz müharibəyə can atan Rusiyadır. Ukrayna və onun müttəfiqləri isə bir çox Avropanı ölkələrini müharibə dəhşətinə qərət etməyi planlaşdırın belə qanlı Rusiyani dayandırmağa can atırlar. Məsələn, Moldova KİV-

ləri yazır ki, fevralın 28-də Tiraspolda keçirilməsi planlaşdırılan bütün səviyyəli deputatların qurultayı "Dnestryani Rusiyaya qəbul etmək" tələbi ilə Moskvaya müraciət edə bilər. Bunu separatçı Dnestryani bölgənin qondarma "hökumətinin" keçmiş üzvü və Dnestri çayının sol sahilinin fealı Gennadi Çorba deyib. Eyni zamanda, vəziyyətin bu inkişafının başında duranlar 2006-cı ilin sentyabrında keçirilən referendumun məlumatlarına istinad edəcəklər ki, burada özünü "PMR" elan edən sakinlərə "Dnestryani Rusiya Federasiyasına sərbəst şəkildə qoşulması haqqında" sual verilir. Hadisələrin

ga çalışır. Kreml bəyan edib ki, onlar Ermənistən KTMT-də iştirakı məsələsində mövqeyini tam aydınlaşdırımaq niyyətindəirlər, çünki bu təşkilatın ni-zamnaməsində "dondurulmuş üzvlük" statusu nəzərdə tutulmayıb. Jurnalısların Baş nazir Nikol Paşinyanın bu təşkilata üzvlüyünün dondurulması haqda

bəyanatından sonra "Ermənistən KTMT-nin fəaliyyətində sonrakı iştirakı iməsəlisinə aydınlıq gəlib-gəlmədiyi" sualına Rusiya prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov belə cavab verib: "Xeyr, hələ ki, yoxdur. Burada bizim erməni tərəfdəşlərimizla kifayət qədər tez-tez təmaslarımız olur və təbii ki, biz bunu aydınlaşdıracaq". Hələlik isə KTMT üzvləri arasında dərtişmə bütün şiddəti ilə davam edir. Kim qalib gələcək, qəçən, yoxsa qovan?

V.VƏLİYEV

Qeybat nədir?

Qeybat dünya qurulandan və insanlar mövcud olandan bəri hər dövrə olub, indi də edilir və gələcəkdə də ediləcək. SİA xəbər verir ki, eślində, qeybatın əsas səbəbi nəfsin özünü təmizləmək istəyidir. İndi bir insan başqasını tənqid edib onun pis cəhətlərini desə, dərhal ona inanacaqsınız və bu vəziyyəti heç vaxt sorğulamayaçaqsınız. Dostun sənət başqasının çox pis, qəddar, əxlaqsız olduğunu söylədikdə etiraz etmirsən. Çünkü belə olan halda siz dərhal əxlaqlı, alıcıənab və namuslu bir insana çevrilirsiniz. Özünüzü saf, təmiz və əxlaqlı hiss edirsiniz. Başqa vaxt dostunuz başqa bir dostunuzun çox yaxşı, dürüst, ədalətli, şərəfli olduğunu söyləyəndə dərhal etiraz edirsiniz. "Onun olduğuna dair sübutunuz nədir? Buyur, sübut elə!" - deyirsiniz. Əgər sözügedən şəxs müdrikdirse, özünüzü axmaq kimi hiss edirsiniz.

İnsanlar olaraq, biz daim özümüzü və başqalarını irrasional varlıqlar kimi görməyə meyilliyyik. Bunun səbəbi biz özümüz cəmiyyətə və ya özümüzə zərərləri olduğunu düşünüyümüz davranışları edirik. Bəs insanlar niyə belə davranışları? Əvvəla, insanlar rasi-

Kim daha çox qeybat edir: qadınlar, yoxsa kişilər?

Sosial

Sosial öyrənmə digər insanların təcrübələri vasitəsilə öyrənməyə aiddir. Bundan eləvə, başqasının başına gelən pis bir vəziyyəti öyrənir və bu vəziyyətdən qaçıraq. Buna bir itin başqa bir insana hücum etdiyini görüb və ya eşidərək təhlükeli olduğunu öyrəndiyiniz zaman buna misal ola bilər. Bundan eləvə, sosial öyrənmə kiçik yaşlardan başlayan bir öyrənmə növüdür. Valideynlərimiz başqasının təcrübəsi ilə bize arzuolunmaz davranışları aşılıyır. Azyaşlı uşaqların nitqi ilə bağlı araşdırımlar da üzə çıxarırlar ki, 4-5 yaşlı uşaqların nitqinin çox hissəsi başqaları və onların təcrübələri haqqında olur. Araşdırımlar göstərib ki, insanlar yaş və cins baxımından ən yaxın adamların dedi-qodularına qulaq asmağa üstünlük verirlər.

Mədəni

Mədəni öyrənmə müəyyən mədəniyyətin normalarını öyrənməkdir. Bu nəzəriyyəye görə biz qeybat etməkə o cəmiyyətin nəyi qəbul edib, nəyi qəbul etmədiyini öyrənirik.

Sadə bir misal getirək, tutaq ki, məktəbinizdə bir müəllim sinifdə kimse danlıdı. Əger başqası bu hadisəni sizə danışsa, bu, pis niyyəti dedi-qodu kimi görünə bilər. Beləliklə, siz öz davranışlarınızı tənzimləyin və belə bir vəziyyətə düşməyin. Mədəni norma kimi misal çəkmək üçün xaricə getdiyiniz yeri misal çəkək. Otaq yoldaşınız sizə dedi ki, qohumlarından biri getdikləri restoranda pul vermədi və o, bunun çox kobud olduğunu söyledi. İçərisində olduğunuz səhbət ipucu verməyən insan üçün pis görünə də, ipucu vermənin nə qədər vacib olduğunu öyrəndiniz.

Kim daha çox qeybat edir: qadınlar, yoxsa kişilər?

Tədqiqatlar göstərir ki, qadınlar kişilərə nisbətən qeybatə daha çox vaxt sərf edirlər. Amma bu, o demək deyil ki, kişilər, ümumiyyətə, qeybat etmirlər və ya qadınları "qeybatçı" kimi qeyd etmək olar. Fikrimcə, qeybatın məzmununda və kiminə paylaşılmışında cinsi fərqlər, bunu kimin daha çox etdiyindən qat-qat önemlidir. Qeybat həm kişilərdə, həm də qadılarda fərqliidir. Kişilər qeybatı böyük qrup insanlar olduqda edir, qadınlar isə yaxın dostları seçilərlər. Belə de-

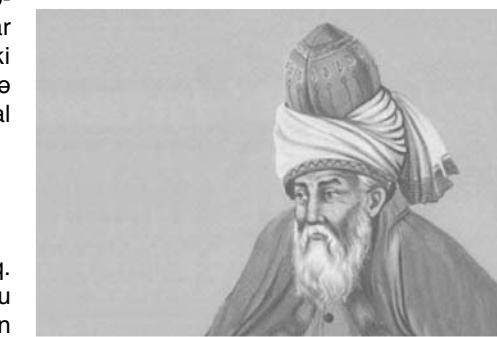
təcrid olmasına və uğurlarının azalmasına getirib çıxarır. Gənc qadınların yaşı qadılardan daha çox dedi-qodu etməsi və fiziki cəhətdən cazibədar qadınların, ümumiyyətə, dedi-qoduların qurbanı olması, bu davranışın həyat yoldaşlarının seçilməsinə töhfə verən təkamül mexanizmi olduğu fərziyyəni yada salır.

Qeybatın psixologiyası

Türk psixiatriya mütexessisi professor Rüstəm Aşkin qeybatla bağlı təhlilini açıqladığı müsahibədə ən çox bunu edənlərin özünü əşkik insanlar olduğunu vurğulayaraq, qeybatın nə qədər zərərlə olduğunu bildirir: "Qeybat etməyin ən mühüm səbəbi başqalarının şəxsi vəziyyətləri ilə maraqlanmaqdır. Gah qısqanırıq, gah da hırslıdır. Müəyyən miqdardır nifret qeybatla ifadə olunur. Başqasına qarşı qəzəbimizi saatlarla ifadə edə və bu şəkildə biz də rahatlaşa bilərik. Bunlar ümumiyyətdə qıymetləndirildikdə, hamısı zəhərlə nəticələrə getirib çıxarır".

Qeybat edən insanlarınla necə davranmalı?

Pis niyyətlə qeybat edən və size açıq-aşkar zərər vermək istəyən insanlara qarşı göstərməli olduğunuz rəftar onlardan uzaq olmaq və dostlarınızdan o insanların dini məmələrini xahiş etməkdir. Əgər qeybat edənin auditoriyası yoxdur, o öz daxili aləminə üz tutur, fikirlerini sorğulamağa başlayır və nə vaxtsa əsl probleminin özündə olduğunu

kəşf edir. Unutma, insanlara ən çox hansı hissələri yönəldirik, əslinde, ən çox özümüzə qarşı duyğuları hiss edirik. Davamlı olaraq başqalarına qarşı qəzəbimizi ifadə edirik, bu o deməkdir ki, bizim özümüzə qarşı içimizdə qəzəb var. Biz sevgini hər zaman başqalarına yönəldirik, bu, özümüzə barışqı bir həyat sürürük deməkdir. Həyata müsbət baxışı olan, konstruktiv, çalışqan və məhsuldar insanların dedi-qoduğu ehtiyacı yoxdur. Çünkü onlar özlərini tek millesdirmekdə, həyatlarını artırmaqla məşğul olmağa üstünlük verirdilər. Sənin haqqında pis niyyət-

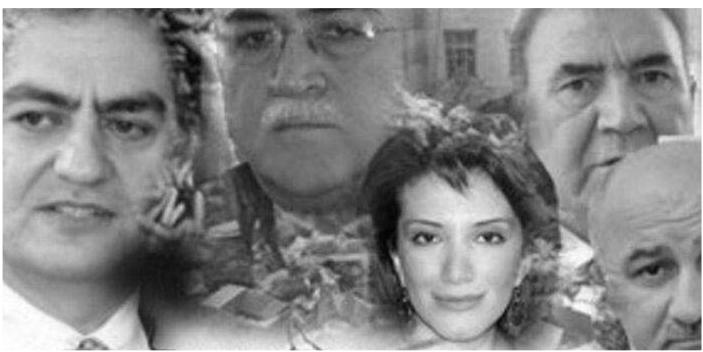
Şe düzgün deyil, çox vaxt qərezlidir. Qəbul və əylənce kimi məqsədlər üçün dedi-qodu etməkdən əlavə, bu davranış manipulyasiya və zərərlə məqsədlər üçün istifadə edilə bilər. Bəzən məqsəd dedi-qodu hədəfi üzərində güclə qazanmaqdır. Ədəbiyyatda qeybat, xüsusən də qadınların istifadə etdiyi dolayı zorakı vasitəsi kimi də xatırlanır. Sosial rəqabətdə qadın yoldaşlarını ləkələmək üçün etdiyi dedi-qodular, bəzi qadınların sosial

lə danışanları rahat buraxmaq üçün Şəms-i Təbrzinin aşağıdakı sözlərini xatırla:

"Əgər bağışlaya bilməyəcəyiniz qədər böyük bir sehv etmiş birini cəzalandırmaq istəyirsinizsə, ağlin hündüdərinin bitdiyi yerdən başlayaraq, bütün qəlbinizle bağışlayın. Hiss olunan hər şeyi arxivləşdirən tale, ən yaxşı şəkildə öz qayğısına qalacaq".

Sevilin Abbasova

Dağıdıcı müxalifət hüzn gündündə də təxribatlarından əl çəkmir

Dağdıcı müxalifət bütün varlığı ilə xarici maraqlı dairələrin teşiri altında olduğundan Azərbaycan xalqının milli məsələlərində kənarda qalmağa üstünlük verir. Onlar üçün fərqli etmər bu seckidir, hüzün gündür ve ya ərazil bütövlüyü məsələsidir, bütün hallar da xalqla bir olmaqdandır, dərdinə şərık olmaqdandır imtina edirlər. Bəzən ele hallar olur ki, ümum-xalq hüzün günü də təxribatlar töredir və bununla da xalqdan ayrı düşən məxluqlar olduqlarını nümayiş etdirirlər. 20 yanvar faciəsi gündündə, eləcə də Xocalı soyqırımından ildönümündə dağıdıcı ənsürlərin töredikləri təxribatlar mətbuat vasitəsi ile qınanılan hadisələrdir. AXCP sedri Əli Kərimli, Milli Şuranın rəhbəri Cəmi Həsənli, Müsavat başqanı Arif Hacılı və onların trol dəstəsi fevralın 26-da "Ana harayı" abidəsinə ziyarət zamanı da ənənəvi ampluarlarına uyğun təxribatlarından qalmadılar. Asayışı temin etməye vəzifə borcu olan polislə qarışdırma vəziyyəti yaratmağa çalışan Əli Kərimli və trol dəstəsi bununla bir daha islaholunmaz məxluqlar olduqlarını nümayiş etdirdilər. Görünən isə ondan ibarətdir ki, mədəni davranış göstərən polis dağıdıcı ənsürlərin təxribatlarının qarşısını səbile almağa çalışıdı və buna da nail oldu. Müşahidələr zamanı diqqətçəkən məqam ondan ibarətdi ki, Ə.Kərimli insanların six olmasından istifadə edərək, öz məkrili planını həyata keçirməyə cəhdər göstərdi. Yəni, o, hər vəchle çalışırdı ki, təxribatlarının miqyasını genişləndirsin və polislə açıq qarışdırma yaratınsın. Hətta müəyyən hallarda çıxış edib öz sərsəm fikirlərini səsləndirməye çalışıdı. Lakin vətənperver insanlar Ə.Kərimlinin məkrili niyyətinin nədən ibarət olduğunu anladıqlarından özləri onların ağzını yummağa və anım mərasimində uzaqlaşdırmağa nail oldular. Rüsvayçı hal ondan ibarətdir ki, təxribata cəhd edən dağıdıcı ənsürlər utanıb-çəkinmədən öz əməllərinə haqq qazandırlar. Bu, azmiş kimi Cənubi Qafqazın en böyük partiyası olan YAP-ı günahlandırmaya çalışırlar. Əli Kərimli sosial şəbəkə hesabında iddia edir ki, onların ziyaretinə xalqın partiyası olan YAP üzvləri olub: "Xocalı ziyaretimize mane olan təxribatçılar öz bayraqları ilə - YAP bayraqları ilə gəlmışdilər. İndi artıq heç bir şübhə yoxdur. 20 Yanvar, Xocalı və digər ziyarətlərimizdə tördilən təxribatların sifarişcisi dövlətdir. Bizimlə siyasi rəqabətə hazır deyil. Ona görə belə bir

matəm gündündə də polisin kölgəsinə sığınır, cılız təxribatlarından əl çəkmirlər".

Son vaxtlar Əli Kərimli və ətrafında olanlar aqressivləşiblər

Söz yox ki, hüzün günü de hansısa aksiyani keçirmek, siyasi çağrıqlar səsləndirmek yolverilməzdır. Bu, bütün hallarda siyasetçiye başuculuğu getirməz. Hüzün günü də hər kəs növbə ilə abidəni ziyarət edib, kənara çəkilməlidir. Çünkü hər kəs anim tədbirinin tələplerinə uyğun olaraq abidəni ziyarət etmək istəyir. Bu zaman Ə.Kərimli kimi trollar növbənən ziyarət isteyini yerinə yetirməyə çalışırsa, bu, diger ziyarətçilərin haqlarını pozmaqdır. Bunu Ə.Kərimli və trol dəstəsi bilmir, yazıqlar olsun onlara. Ümumiyyətə, görünən ondan ibarətdir ki, hansısa formada diqqəti cəlb edə biləcəkləri təxribatlar töötəsinlər, səsli şəbəkələr üzərindən dezinformasiya xarakterli informasiyalar paylaşınlar. Aradabır Ə.Kərimli ictimai rəyin heysiyatına toxunan açıqlamalarla da çıxış edir. Buna misal olaraq onun Internet TV-lərin birine verdiyi açıqlamasında "44 günlük Vətən Mühəribəsində qazanılan qələbə Sarkisyan-Koçərən cütlüyünün Qarabağı və ətraf rayonları işğal etmələrindən artıq ola bilməz". - deyə sayıqlamasını göstərmək olar. Bununla yanaşı, Ə.Kərimli beynəlxalq təşkilatlardan Azərbaycana sanksiyaların tətbiq edilməsini xahiş edir. Bir sözle, Ə.Kərimli birbaşa Koçərən-Sarkisyan cütlüyünün qazanına işleyən fikirlər çıxışlar edir. Ciddi araşdırımlar aparılsa Ə.Kərimlinin və C.Həsənlinin bu günler ifşa edilən Fransa cəsus şəbəkəsinin əməkdaşları olduğu üzə çıxar. Əslində, şübhə edilmir ki, Ə.Kərimli və C.Həsənli ABŞ-in və ya Avropanın hansısa agentura şəbəkəsinin cəsusları deyillər. Əger agent deyillərse, sübut etsinlər, deliller ortaya qoysunlar. Niye ölkədə böyük rezonans doğuran Fransa cəsus şəbəkəsinin ifşasına Ə.Kərimli və C.Həsənli münasibet bilmirlər. Neçə ola bilər ki, Azərbaycanın ucqar dağ kəndində baş verən xırda məşət məsələsini qabardıb, onun ətrafında hay-küy qaldıra bilirlər, ancaq fransız cəsus şəbəkəsinin ifşa edilməsindən özlərini xəbərsiz kimi aparırlar. Gözlerinin içində qədər yalan dañışır və özlərini məlumatsız kimi

aparırlar. Hər şeydən məlumatlıdır. Hətta aylar öncədən ölkəmizdə fəaliyyət göstərən fransız cəsus şəbəkəsinin ifşa olunaçağını bilirdilər.

Dərk edirdilər ki, kifayət qədər peşəkar olan, təcrübəyə malik Azərbaycan hüquq-mühabizə orqanları çox asanlıqla cəsus şəbəkəsinin ifşasına nail olacaq, ele də oldu. Sadece, Ə.Kərimli, C.Həsənli və digərləri ənənəvi metodlarından istifadə edərək özlərini baş verenlərdən məlumatlısız kimi göstərirler. Əslində, lal və kar olmaları gözleniləndir. Axi maddi və mənəvi dəstəyi xaricdəki mərkəzleşmiş şəbəkədən alırlar. Təlimatlar, planlar da mərkəzi şəbəkə vətəsi ilə onlara çatdırılır. Bu baxımdan, tam qətiyyətə demək olar ki, Ə.Kərimli və C.Həsənli Azərbaycana qarşı revanşist çıxışlar edən, beynəlxalq təşkilatlardan ölkəmizə sanksiyaların tətbiq edilməsini tələb edən, yenidən müharibə ocağının yaranması çağırışını edən körpə qatilər Koçərən və Sarkisyan'dan heç nə ilə fərqlənmirlər. Belə demək mümkünsə, eyni sıfətə və üzə malik məxluqlardır. Belə məxluqların siyasi fəaliyyətlə məşğul olmaları yolverilməzdır. Bu baxımdan, Ədliyyə Nazirliyi Əli Kərimlinin, Arif Hacılinin rəhbərlik etdikləri partiyaların qeydiyyatı məsələsinə yenidən baxmalıdır. Ümid etmek olar ki, yeni təyinata alan Ədliyyə naziri ictimai fikri nəzərə alacaq və AXCP-nin, Müsavatın dövlət qeydiyyatı məsələsinə yenidən baxılması üçün tədbirlər görecək.

İLHAM ƏLİYEV

"Bələdiyyələrin birləşməsi və ya ləğvi artıq zərurətə çevrilib" MÜNASİBƏT

"Bələdiyyələrin birləşməsi, fəaliyyəti, ayrlılması və ləğv edilməsi" haqqında qanun layihəsi qüvvədə olduğu illerde onun maddələrinə müraciət edilmiş və bu, öz müsbət nəticələrini vermişdir. İki dəfə bu istiqamətdə islahatlar hayata keçirilib. 1300-dən çox bələ-

diyyə birləşib və ya ləğv olunub. Bu birləşmə və ləğv olunmaların səbəbi var və müəyyən reallıqlardan irəli gelir. Çünkü bələdiyyələr yaradıldığı ilk illerde Konstitusiyanın teleblərinə uyğun olaraq vətəndaşların razılığı təşəbbüsü ilə her bir yaşayış məntəqəsində yerli özünüidarəetmə orqanları yaradıla bilsər. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında Milli Məclisin Regional məsələlər komitesinin üzvü Tahir Rzayev deyib. Onun sözlərinə görə, Ulu Önder Heydər Əliyevin tərtib etdiyi Konstitusiyada bu müddəələrin irəli sürülməsi bilavasitə demokratiyaya, insanların hüquqlarına hörmətin ifadesi idi və bələdiyyələrin azad seçkisini əsaslandırdı: "Lakin sonrakı dövrde bələdiyyələrin fəaliyyəti göstərdi ki, kiçik bələdiyyələr, xüsusilə maliyyə bazası olmayan kadrları, yerində olmayan her hansı bir vəzifəni yerinə yetirməyə qadir olmayan bələdiyyələrin birləşməsi və ya ləğv olunması zəruridir. Bu, həm insanlar arasında, həm də müəyyən dairələrdə bələdiyyələrə etinəzliliyi formalasdır, onların fəaliyyətinə kölgə salırdı. Belə olduğu halda təbii ki, bələdiyyələrin birləşməsi yaxud ləğv olunması vacibdir. Bu addım sonrakı mərhələlərdə müsbət nəticələrini göstərdi. Düşünürəm ki, bugünkü gündə də bu na ehtiyac var. Çünkü bir çox regionlarda fəaliyyət göstərən bələdiyyələr kiçikdir və onların işgüzarlığı hiss olunmur. Bu da əhalinin narazılığına səbəb olur".

Deputat sözlərinə davam edərək bildirib ki, bələdiyyələrə nüfuzlu, bu günün reallıqlarını dərk edən, dərindən qiymətləndirən əhali ilə işləməyi bacaran insanlar rəhbərlik etməlidirlər: "Bu səbəbdən bələdiyyələrin birləşməsi, nəticədə iri bələdiyyələrin yaradılması bir zərurətdir. Çünkü bu, xarici ölkələrin təcrübəsində də mövcuddur. Həmin ölkələrde əvvəller əhalinin razılığı ilə bütün yaşayış məntəqələrində bələdiyyələr yaradılıb. Lakin sonradan onların ləğv olunması və ya birləşməsi bir zərurətə çevrilib. Hesab edirəm ki, bizim ölkədə də bu təcrübə nəzərə alınmalıdır. Çünkü qarşidan bələdiyyə seçkileri gelir. Bələdiyyələrin sayının azaldılması həm seçkilerin effektivliyinin artırılmasına, həm də gelecekde yerli özünüidarəetmə orqanlarının fəaliyyətinə müsbət təsirini göstərə bilər. Bu baxımdan bütün sahələrde olduğu kimi, bələdiyyə orqanlarında da islahatların aparılmasına ehtiyac var".

Ləman Sərraf

"Fransa regionda gərginliyi artırmağa çalışır"

"2021-ci ildə Fransa Ermənistandan müdafiə potensialının genişləndirilməsi üzrə İşçi Qrup səviyyəsində strategiya işleyib hazırlanır. Bu strategiya həyata keçirilməsi isə 2023-cü ilin aprel ayında Fransanın xarici işlər naziri Katrin Kalonnanın Ermənistana səfərindən sonra baş verdi". Bu barədə SİA-ya açıqlamasında politoloq Yegane Hacıyeva deyib.

Onun sözlərinə görə, attaşenin təyin olunması keçən il aprel ayında Fransanın xarici işlər naziri Ketrin Kolonna Ermənistana səfəri zamanı elan olundu: "Fransanın İrvəndəki səfirliliyində hərbi attaşə təyinatı ilə Ermənistana-Fransa müdafiə əməkdaşlığı fəallaşdırı. Bu Azərbaycan və Ermənistan arasında həm Vaşinqton, həm də Brüssel formatlı çərivesində aparılan danışıqlar fonunda Fransanın münaqışının yenidən bərpa etmək cəhdəri idi. Bundan bir neçə gün sonra isə Fransanın Ermənistana zirehli texnika və silah tədarükü başlıdır. Keçən il may ayından başlayaraq və 50 ədəd VAB MK3 zirehli texnika tədarük olundu: "Bu il üçün isə Fransanın "Arquus" şirkətinin istehsalı olan "Bastion" və "Şerpa" zirehli maşınları tədarükü planlaşdırılır. Planlaşdırılan silah təchizatına Thales- 250 kilometr məsafədə rəqib təyyarələrini aşkar etməye imkan verən üç Ground Master radarı - GM 200 və həmçinin gecəgörmə cihazları daxildir. Tərəflər arasında imzalanan müdafiə sahəsində əməkdaşlıq sazişində Fransa ordusunun bu il erməni hərbiçiləri üçün 3 dağ hərbi alpinizm adı altında döyüş hazırlığı kursu keçirməsi nəzərdə tutulur".

Politoloq bildirib ki, rəsmi Paris bununla təcəvüzkar Ermənistani müasir silahlarla təmin etməsi ilə sülh prosesinə zərəbə vurmağa və regionda gərginliyin artmasına çalışır: "Fransa aktiv tərzde Cənubi Qafqazda hərbi mövcudluğunu genişləndirmək üçün ermənistanla müdafiə sahəsində əməkdaşlığın hüquqi bazasını formalasdırmağa çalışır. Ümumiyyətə Fransanın bu addımları Parisin Ermənistanın hərbi arsenalını genişləndirmək istiqamətində ilk addımları deyil. Fransa həm işğal dövründə, yəni ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsətri olduğu dövrə, həm 44 günlük Vətən mühəribə dövründə, eləcə də ondan sonra Ermənistan ordusunun Azərbaycanın əsgerinə və vətəndaşlarına tuşlanmış silahların verilməsində iştirak edib".

Y. Hacıyeva sonda qeyd edib ki, 44 günlük Vətən mühəribəsinə qədər bu iki ölkə arasında münasibətlərin hərbi-siyasi ölçüsünü tam ehətə edəcək hərəkəli strateji saziş və ya müqavilə mövcud deyildi: "Hal hazırda isə Fransa Ermənistanla müdafiə sahəsində əməkdaşlığın inkşafını üç istiqamətdə: iki tərəfli, Al missiyası və Nato çərçivəsində davam etdirmək üçün hüquqi bazalar formalasdır. Keçən iki il ərzində ölkələr arası rəsmi razılaşmalağa görə Fransa Ermənistana hava hücumundan müdafiə, hərbi alpinizm, sülhməramlı və Al-nin missiyası çərçivəsinde hərbi yardımalar göstərir".

Rəşid Qarayev

Rusiyalı ekspert: "Qərb Ermənistani silahlandıraraq ona revans vəd edir"

"Avropa İttifaqının Ermənistandakı missiyasının özəyi kəşfiyyatçılarından ibarətdir və Azərbaycanın hərbi strateji imkanlarını öyrənirlər"

Xəzər Strateji Tədqiqatlar İnstitutunun (Rusiya) baş direktoru, hərbi ekspert İgor Koroçenko "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində Fransanın Silahlı Qüvvələr nazirinin Ermənistana ilk səfəri və bu fonda Ermənistən hakimiyətinin anti-Rusya bayanatlarını şərh edib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- *İgor Yuryeviç, Fransa Silahlı Qüvvələr naziri bu ölkənin təxəlində ilk dəfə Ermənistana səfər edib, tərəflər müntəzəm hərbi əməkdaşlıq müqavilələri imzalayıblar. Bundan başqa, Fransa nümayəndə heyəti Ermənistana hərbi texnika gətirib. Paris respublikaya hərbi müşavirini göndərəcək. Bunun fonunda Ermənistannan baş naziri yenidən bir sərə anti-Rusya hücumları səsləndirib və ölkənin KTMT-də iştirakını dondurduğunu bəyan edib...*

- NATO-nun artıq Cənubi Qafqazda olmasından çıxış etməliyik. Paşinyanın Parisə səfəri və sözün eşi mənasında, Fransa Silahlı Qüvvələr nazirinin Ermənistana ilk dəfə səfəri bir sıfırın hadisələridir. Tamamıla aydınlaşdır ki, indi Ermənistənən nehayət, Rusiya və KTMT ilə necə vidalaşacağı yalnız zaman və ifadə məsələsidir. Bu gün Rusiya siyasi və hərbi elitarasının Ermənistanda münasibətlərində əsas məsələ budur.

Əgər Zelenskinin Ermənistana artıq elan edilmiş səfəri baş tutsa, Paşinyan dərhal Kreml üçün erməni Saakaşvili kateqoriyasına keçəcək. Bütün bunların hara və necə getdiyi çoxdan belli idi. Təəssüf ki, Ermənistənən bağlı vəziyyətlə haqqda şəxsi ekspert proqnozları qorxulu ehtimalla özünü doğrudur.

Rusiya praktikada Ermənistənən əvvəlki yanaşmalarına ciddi şəkildə yenidən baxmalıdır. Onu KTMT-də saxlamağın mümkün olub-olmayacağı çətin sualdır, çünki bir çox proseslər o qədər irəli gedib ki, artıq onları lengitmək və ya zərərsizləşdirmek mümkün olmayıacaq. Əlverişsiz sənari o deməkdir ki, Gümrüdə Rusiya hərbi bazasının əvəzində Fransa hərbi kontingenti, Fransa hərbi bazası olacaq. Erebündə Amerika hava bazası və ABŞ Milli Təhlükəsizlik Agentliyinin elektron keşfiyyat mərkəzi görünü bilər. Sadəcə olaraq, Paşinyan bunu birdən edə bilməz. Amma de-faktō, onun Ermənistənən KTMT-dəki iştirakını dondurması ilə bağlı bəyanatı o deməkdir ki, İrəvan artıq bu

təşkilatin üzvü deyil, rəsmi, qanuni olaraq ayrılma hələ baş verməsə de, de-faktō baş verib. Qərbin belə bir sənəarını həyata keçirmək istəyi prizmasından Ermənistənən Fransa silahlarının davamlı tədarükü, Fransa Silahlı Qüvvələr nazirinin respublikaya səfəri, daimi hərbi məsləhətçi missiyasının yaradılması məsələlərinə baxmaq lazımdır. Ermənistənən proses başlayıb və bəlkə də, artıq dönməzdir.

- *Aleksandr Lukasenko dünən Paşinyanın İrəvanın Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatında iştirakının dondurulmasına ilə bağlı sözlərini şərh edirən deyib ki, "Ermənistanın KTMT dağılmayacaq"...*

- Təbii ki, dağılmayacaq, amma bu haldə başqa şeydən danışırıq. Bu gün Rusiya analitikasının Ermənistəndəki vəziyyətə istiqamətini dəyişmək lazımdır. Biz ondan çıxış etməliyik ki, bu, Rusiyaya düşmən dövlət olacaq, NATO-nun Cənubi Qafqazda birbaşa dayağı olacaq. Və "əsrlər" erməni-rus dostluğuna dair heç bir mantra artıq Rusiyada heç kimin gözünü aldatmamalıdır. Ermənistənən anti-Rusiyaya, ikinci Ukraynaya çevrilir. Bu zaman və praktik həllər məsələsidir. Ermənistənən Qərbin anti-Rusiyaya koalisiyasına daxil olur.

Ermənipərəst qüvvələr davamlı olaraq rusların üzərinə guya pantürkizm və "Böyük Turan" təhlükəsi ideyasını səsləndirirdilər. Və nəticədə Ermənistənən təhlükələr körpübasına çevrilir. Bütün əvvəlki yanaşmalarımızı sıfırlamalıyıq. Rusiya yeni reallıqlardan səri və praqmatik şəkildə irəliləməlidir. Rusiyanın münasibəti yalnız öz milli təhlükəsizliyinin və maraqla-

rının prioritetinə əsaslanmalıdır.

- *İndi bəzi erməni ekspertlər deyirlər ki, Fransa hələlik Ermənistən üçün ancaq ciddi silahlanma görüntüsü yaradır...*

- Hələlik "Bastion" zirehli maşınları şəklində "metal qırıntıları" tədarükü simvol jest adlandırılara bilər. Təhlükə ondan ibarətdir ki, Ermənistənən gelecekdə kompleks hava hücumundan müdafiə sistemləri əla-
caq-söhbət qısa mənzilli "Mistral" zenit-raket komplekslərinin tədarükündən gedir. İkinci mərhələdə müvafiq orta mənzilli komplekslərin çatdırılmasına başlanacaq və hə-

qarşı ittihamlar daha da artacaq və getdiğəcə daha gülmeli və absurd olacaq. Çünkü onlar sadəcə bir vasitədir, bəhanədir. Qərbin təsir texnologiyaları dünyada eynidir. Bu, cəmiyyətin müyyəyen ölkələr, siyasetçilər və hadisələr haqqında təsəvvürünün dəyişdirilməsini əhatə edir. Heç nə dəyişmiş. Yadimdadır, 2016-cı ilde İrəvanda ezamiyyətdə olmuşdum və bu sefer zamanı prezident tərefdər politoloqlarla danışmışdım. Və o zaman da Ermənistənən Rusiyaya qarşı son dərəcə kinli və praqmatik olduğu aydın idi. Ermənistənən postsovet məkanında ABŞ-in en böyük səfirləyi, Qərbin tərəfindən maliyyələşdirilən bir neçə yüz QHT var. Paşinyan Sorosun "övladıdır" və onun bütün komandası Sorosun "övladları"dır. Bu, Ukraynada belə bu səviyyədə olmayıb, amma Ermənistənən olub.

- *Eyni zamanda, Azərbaycan XİN rəhbəri bəyan etdi ki, Aİ missiyasının sərhəddəki hərəkətləri gərginlik yaradır. Azərbaycan tərəfi fevralın 12-13-də sərhəddə baş vermiş eskalasiyanı Aİ missiyasının fəaliyyəti ilə əlaqələndirir. Bundan əlavə, Azərbaycan diplomatiyasının rəhbəri bildirib ki, Azərbaycanın öz suverenliyini bərpa etməsi bəzi xarici qüvvələrin xoşuna gəlmir, belə ki, bu qüvvələr "sevimli oyuncalarını itiriblər".*

- Azerbaycan kimi onun üzərində təsir nücaqları olmayan istənilən ölkə Qərbi klubu üçün əlverişsizdir. Onlar manipulyasiya edə bilmirlər və bu ölkədə həkimiyəti dəyişməyə çalışırlar, nədəsə ölkəni və hökuməti günahlandırmaya başlayırlar. Bu taktika zaman kimi köhnədir. Aİ-nin Ermənistən-Azerbaycan sərhədində müşahidə missiyası müyyəyen səbəbdən və Azerbaycanın razılığı olmadan yaranır. Bu, NATO kontingentinin Cənubi Qafqazda peydə olmasının xəberçisidir.

İndi Qərbi potensial hərbi əməliyatlar teatrının keşfiyyatı deyilən işi həyata keçirir. Aİ-nin Ermənistən-Azerbaycan sərhədindəki missiyasının özəyi ilk növbədə keşfiyyatçılarından ibarətdir. Əsas Alman Federal Kəşfiyyat Xidmetindən, eləcə də Fransa Müdafiə Nazirliyinin Xarici Təhlükəsizlik Baş İdarəsindəndir.

Bütün bu "müşahidəcələr" öz keşfiyyat fəaliyyətlərini işləşdirməq üçün diplomatik pasportlardan istifadə edirlər. Bundan əlavə, bu, sadəcə keşfiyyat deyil, yeni infrastruktur yaradılır ki, vaxtında harada təsir möv-

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkışafı
Agentliyi

*Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkışafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə
"Müzəffər Ali Komandanın rəhbərliyi
ilə 44 günlük "Vətən Mühəribəsi" ndə
qazanılmış tarixi qələbə, Ermənistən
tərəfindən törədilmiş sülh və insanlıq
əleyhinə cinayətlər, habelə mühəribə
cinayətləri ilə bağlı həqiqətlərin dünya
ictimaiyyətinə çatdırılması" istiqaməti
çərçivəsində hazırlanıb*

qarşı ittihamlar daha da artacaq və getdiğəcə daha gülmeli və absurd olacaq. Çünkü onlar sadəcə bir vasitədir, bəhanədir.

Qərbin təsir texnologiyaları dünyada eynidir. Bu, cəmiyyətin müyyəyen ölkələr, siyasetçilər və hadisələr haqqında təsəvvürünün dəyişdirilməsini əhatə edir. Heç nə dəyişmiş. Yadimdadır, 2016-cı ilde İrəvanda ezamiyyətdə olmuşdum və bu sefer zamanı prezident tərefdər politoloqlarla danışmışdım. Və o zaman da Ermənistənən Rusiyaya qarşı son dərəcə kinli və praqmatik olduğu aydın idi. Ermənistənən postsovet məkanında ABŞ-in en böyük səfirləyi, Qərbin tərəfindən maliyyələşdirilən bir neçə yüz QHT var. Paşinyan Sorosun "övladıdır" və onun bütün komandası Sorosun "övladları"dır. Bu, Ukraynada belə bu səviyyədə olmayıb, amma Ermənistənən olub.

- *Eyni zamanda, Azərbaycan XİN rəhbəri bəyan etdi ki, Aİ missiyasının sərhəddəki hərəkətləri gərginlik yaradır. Azərbaycan tərəfi fevralın 12-13-də sərhəddə baş vermiş eskalasiyanı Aİ missiyasının fəaliyyəti ilə əlaqələndirir. Bundan əlavə, Azərbaycan diplomatiyasının rəhbəri bildirib ki, Azərbaycanın öz suverenliyini bərpa etməsi bəzi xarici qüvvələrin xoşuna gəlmir, belə ki, bu qüvvələr "sevimli oyuncalarını itiriblər".*

- Azerbaycan kimi onun üzərində təsir nücaqları olmayan istənilən ölkə Qərbi klubu üçün əlverişsizdir. Onlar manipulyasiya edə bilmirlər və bu ölkədə həkimiyəti dəyişməyə çalışırlar, nədəsə ölkəni və hökuməti günahlandırmaya başlayırlar. Bu taktika zaman kimi köhnədir. Aİ-nin Ermənistən-Azerbaycan sərhədində müşahidə missiyası müyyəyen səbəbdən və Azerbaycanın razılığı olmadan yaranır. Bu, NATO kontingentinin Cənubi Qafqazda peydə olmasının xəberçisidir.

İndi Qərbi potensial hərbi əməliyatlar teatrının keşfiyyatı deyilən işi həyata keçirir. Aİ-nin Ermənistən-Azerbaycan sərhədindəki missiyasının özəyi ilk növbədə keşfiyyatçılarından ibarətdir. Əsas Alman Federal Kəşfiyyat Xidmetindən, eləcə də Fransa Müdafiə Nazirliyinin Xarici Təhlükəsizlik Baş İdarəsindəndir.

Bütün bu "müşahidəcələr" öz keşfiyyat fəaliyyətlərini işləşdirməq üçün diplomatik pasportlardan istifadə edirlər. Bundan əlavə, bu, sadəcə keşfiyyat deyil, yeni infrastruktur yaradılır ki, vaxtında harada təsir möv-

ləndirir. Əsas Alman Federal Kəşfiyyat Xidmetindən, eləcə də Fransa Müdafiə Nazirliyinin Xarici Təhlükəsizlik Baş İdarəsindəndir.

Və Ermənistənən həkimiyətinin bəyanatlarına və Azerbaycana qarşı davamlı ittihamlara əsasən, biz İrəvanla Bakı arasında sülh müqaviləsinin bağlanmasıన əməliyyatlar teatrının keşfiyyatı deyil, yeni infrastruktur yaradılır ki, vaxtında harada təsir möv-

Tərcümə - Elçin Bayramlı

28 fevral
2024-cü il

Qadınla kişi dost ola bilər?

PSIXOLOQ FİKİR BİLDİRİ

“Eks cinslər arasında dostluq münasibəti ola bilər. Lakin bir şərtlə ki, onlar öz münasibətlərini tənzimləmeyi bacarsınlar. İnsanlarda bu fikrin formallaşmasına əsas səbəb dostluq pərdəsi ilə eśl niyyətinin və məramını gizlədən insanlar olub. Düşünlər ki, konkret olaraq hansısa ölkəni, yaxud da milleti bu məsələdə ittihəm etmek o qədər də düzgün fikir deyil. Müxtəlif yerlərdə yaşamalarına baxmayaraq, eksər insanlarda psixologiya texminən eynidir. Əlbəttə, bir sıra fərqli cəhətlərə rast gələ bilərik. Məsələn, Azərbaycan etnopsixiologiyasının Avropa psixologiyasından bir sıra fərqli xüsusiyyətləri var. Buna isə bir neçə amil səbəb ola bilər. Məsələn, mentalitet dəyərlərindən tutmuş həyat tərzinə qədər bir çox fərqli məqamlar var ki, insanların yaşamasına, düşüncə tərzinə ciddi təsir edir. Lakin insan psixologiyasında ümumi bir məqam var ki, burada konkret olaraq ölkə, yaxud daregional baxımdan ayri-seçkilik etmək, hesab edirəm ki, düzgün deyil". Bu sözləri SIA-ya danışan psixoloq Vəfa Rəşidova deyib.

Psixoloğun fikrincə, belə bir fikir də var ki, eks cinsin nümayəndələri bir-birinə daha çox etibar edir və güvenir: "Bir çoxları düşüñür ki, məsələn, kişilərin saxlaya bilməyacəyi sərr Mövzusunda qadınlar daha sadıqdırlar. Bunun da özlüyündə müxtəlif səbəbləri var. Buna səbəb kişilərin, yaxud da qadınların öz dostlarından, rəfiqələrindən en azı bir dəfə xəyanətə uğramalarıdır. Hər bir insan həyati boyunca birçə dəfə olsa belə, öz yaxın dostundan travma alır. Etibarı sarsılmış

istənilən insanda belə bir assosiasiya formalaşır ki, eks cinsin nümayəndələri daha etibarlıdır. Əslində hər şey insanın özündə və secdiyi dostlardan asılıdır. Yalnız kişilərin, yaxud da yalnız qadınların etibarlı olacağı barədə qəti bir şey yoxdur. Qeyd edim ki, belə mənfi hallar bəzi insanlarda bəzən hətta depressiyaya səbəb ola bilir. Odur ki, insan öz dostlarını seçərkən diqqətlə olmalıdır".

V.Rəşidovanın sözlərinə görə, istənilən münasibətlərdə, o cümlədən kişi və qadın dostluğununda müəyyən məhdudiyyət saxlanılmalıdır: "Burada çox önəmli faktor iradədir. Eyni zamanda, ikitərəfli münasibətlərdə müəyyən olunmuş baryer olmalıdır. Əgər bu baryeri hər iki təref qoruyarsa, dostluq münasibətləri axıra qədər sağlam şəkildə davam edər. Qeyd etmək istərdim ki, burada en çox məsuliyyət xanımların üzərinə düşür. Fikir, məqsəd və dürüstlük qorunub saxlanmalıdır. Hər seyden əvvəl hər iki təref özlüyündə bəzi şəyələri müəyyən etməlidir ki, biz konkret olaraq dost, yaxud sevgili münasibətindəyik. Belə olmazsa, sonradan fikir ayrılığı yaranı bilər".

Ləman Sərraf

DİQQƏT: Yeni virus yayılıb?

HƏKİM DƏN AÇIQLAMA

“Ümumiyyətlə, bu gün yayılan respirator xəstəliklərin, virus xəstəliklərinin dinamikası və əlamətləri xeyli qarışıqlıq yaradıb". Bu sözləri SIA-ya açıqlamasında tanınmış həkim-cerrah, tibb üzrə elmlər doktoru, Azərbaycan Tibb Universitetinin I cerrahi xəstəliklər kafedrasının professoru Adil Qeybulu deyib.

Həkimin sözlərinə görə, Avropa, Amerikada da vəziyyət ürəkaçan deyil: "Azərbaycan da qloballaşan dünyadan bir hissəsi kimi bu vəziyyətdən təcrid olunmuş ola bilməz. Bir tərəfdən qızılca bütün dünyada yeni formada peyda olub. Tamamilə yeni klinika göstərir. Digər tərəfdən respirator infeksiyalardan həm qrip, "Covid-19"-un "Omkron" şəmpinin mutasiya variantları, bir tərəfdən hepatitis, sarılıq, koksaki virusu və digər virusların hamısı qarışıqlıq yaradıb. Ona görə də birinci növbədə xəstələnən şəxslər tövsiyə olunur ki, yataq rejimine keçib bol maye qəbul etsinlər. Daha sonra həkim çağırınsınlar. Həkimin məsləhəti ilə hərəket etsinlər. Bəzən qızılcanın, digər xəstəliklərinin də əlamətlərinin ilkin olaraq müəyyən etmək çətin olur. Çünkü hamisi: halsızlıq, bel, bədən, baş ağrıları özünü göstərməyə başlayır. Sonradan artıq identifikasiya etmək olur. Bəzən ilkin əlamətlərə görə aşkar etməkdə çətinlikler yaranır. Bu baxımdan da düşünürəm ki, xəstəliklərə ciddi yanaşmaq lazımdır. İnsanlar bəzən xəstəliyi ayaq üstə keçirir, bunun da fəsadları olur ki, həmin fəsadlarla mübarizə aparmaq xeyli çətinləşir".

Söylü Ağazadə

"SƏS" qəzetinə
abunə
kampaniyası
davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşımı Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressinform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN
6 aylıq 79.20 AZN
1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağılıqlarınızı
dərc etməyə hazırlıq!

Qızıl və gümüş bahalaşıb

Nyu-Yorkun COMEX emtəə birjasında qızılın bir troya unsiyasının qiyməti 0,2% artaraq 2 043 ABŞ dollarına bərabər olub. SIA birja məlumatlarına istinadən xəber verir ki, COMEX-də gümüşün bir unsiyasının qiyməti isə 0,07% artaraq 22,75 dollar təşkil edib.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.
Şəhadətnömrə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az
“ƏLİNÇƏ” AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇİXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə biler.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 2900